

DEVLET HAVA MEYDANLARI İŞLETMESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2019 HAVAYOLU SEKTÖR RAPORU

STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞLANLIĞI

ANKARA
Mayıs 2020

İÇİNDEKİLER

2019 HAVAYOLU SEKTÖR RAPORU	1
1. GİRİŞ	4
2. ULUSLARARASI İLİŞKİLER/BAŞARILAR	6
3. HAVAYOLU SEKTÖR ANALİZİ	10
4. ÜLKEMİZDE VE DÜNYADA HAVACILIK İSTATİSTİK VERİLERİ	13
4.1. DÜNYADA HAVA TAŞIMACILIK GERÇEKLEŞMELERİ	13
4.2. TÜRKİYE'DE HAVA TAŞIMACILIK GERÇEKLEŞMELERİ	15
4.3. TÜRKİYE'NİN DÜNYA VE AVRUPA'DAKİ YERİ	24
4.4. HAVACILIK SEKTÖR GÖSTERGELERİ.....	26
5. HAVAYOLU SEKTÖRÜ ALTYAPI VE ÜSTYAPI YATIRIMLARI	28
5.1. DHMİ ÖZKAYNAK TAMAMLANAN /DEVAM EDEN/PLANLANAN PROJELER	28
5.1.1 DHMİ ÖZKAYNAK PROJELERİ.....	28
5.1.2 DHMİ TAMAMLANAN HAVALİMANI YATIRIMLARI.....	32
5.1.4 DHMİ TAMAMLANAN TERMİNAL BİNASI YATIRIMLARI.....	33
5.1.4 DHMİ TAMAMLANAN PAT SAHASI YATIRIMLARI	34
5.2. AYGM – (ALTYAPI YATIRIMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ) PROJELERİ	37
5.3. DHMİ KÖİ PROJELERİ.....	38
5.3.1 İŞLETİM SÜRESİ SONA EREN (YİD) PROJELER.....	38
5.3.2 İŞLETME SÜRESİ DEVAM EDEN (YİD)PROJELER	41
5.3.3 YAPIM DÖNEMİ DEVAM EDEN (YİD) PROJELER	43
5.3.4 KİRALA/İŞLET DEVRET (KİD) PROJELERİ	43
5.3.5 İŞLETME SÜRESİ DEVAM EDEN (KİD) PROJELERİ.....	44
5.4. AR-GE PROJELERİ.....	49
5.4.1 TAMAMLANAN AR-GE PROJELERİ.....	49
5.4.2 DEVAM EDEN ATM AR-GE PROJELERİ	53
5.5. PLANLANAN PROJELER.....	54

GRAFİKLER

Grafik 1: Türkiye'nin Hava Müzakere ve Anlaşma Sayıları (Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019).....	7
Grafik 2: 2010-2019 Yılları Dünya Ücretli-Tarifeli Yolcu Trafiği (milyar yolcu) (Kaynak; ICAO).....	13
Grafik 3: 2010-2019 Yılları Dünya Kargo Trafiği (milyon ton) (Kaynak; ICAO).....	14
Grafik 4: . 2010-2019 Yılları EUROCONTROL Avrupa IFR Trafiği.....	15
Grafik 5: 2010-2019 Yılları İç Hat- Dış Hat Toplam Yolcu Trafiği (Kaynak; DHMİ)	16
Grafik 6: 2019 Yılı Havalimanları İç Hat Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)	17
Grafik 7: 2019 Yılı Havalimanları Dış Hat Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ).....	17
Grafik 8: 2010-2019 Yılları Havalimanları Dış Hat Tarifeli-Tarifesiz Yolcu Trafiği (Kaynak; DHMİ)	18
Grafik 9: 2010-2019 Yılları İç Hat-Dış Hat Toplam Uçak Trafiği (Kaynak; DHMİ)	18
Grafik 10: 2010-2019 Yılları İç Hat-Dış Hat Toplam Ticari Uçak Trafiği (Kaynak; DHMİ).....	19
Grafik 11: 2010-2019 Yılları Ticari Sefer Başına İç Hat- Dış Hat Toplam Yolcu Sayıları (Kaynak; DHMİ)	19
Grafik 12: 2010-2019 Yılları İç Hat- Dış Hat Toplam Yük Trafiği.....	20
Grafik 13: . 2010-2019 Yılları İç Hat- Dış Hat Toplam Kargo Trafiği (Kaynak; DHMİ).....	21
Grafik 14: 2010-2019 Yılları Overflight Uçak Trafiği (Kaynak; DHMİ).....	21
Grafik 15: 2019 Yılı İç Hat Yolcu Taşımacılığında Hava Yolu Şirketleri Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)	22
Grafik 16: 2019 Yılı Dış Hat Yolcu Taşımacılığında Hava Yolu Şirketleri Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)	22
Grafik 17: 2015-2019 Yılları Yerli-Yabancı Hava Yolu Şirketleri Dış Hat Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ).....	23
Grafik 18: 2019 Yılı Dış Hat Yolu Trafiğinde Yabancı Hava Yolu Şirketleri Payları (Kaynak; DHMİ)	23
Grafik 19: 2002-2019 Yatırım Gerçekleşme Durum Grafiği(Kaynak: DHMİ).....	29

TABLÖLER

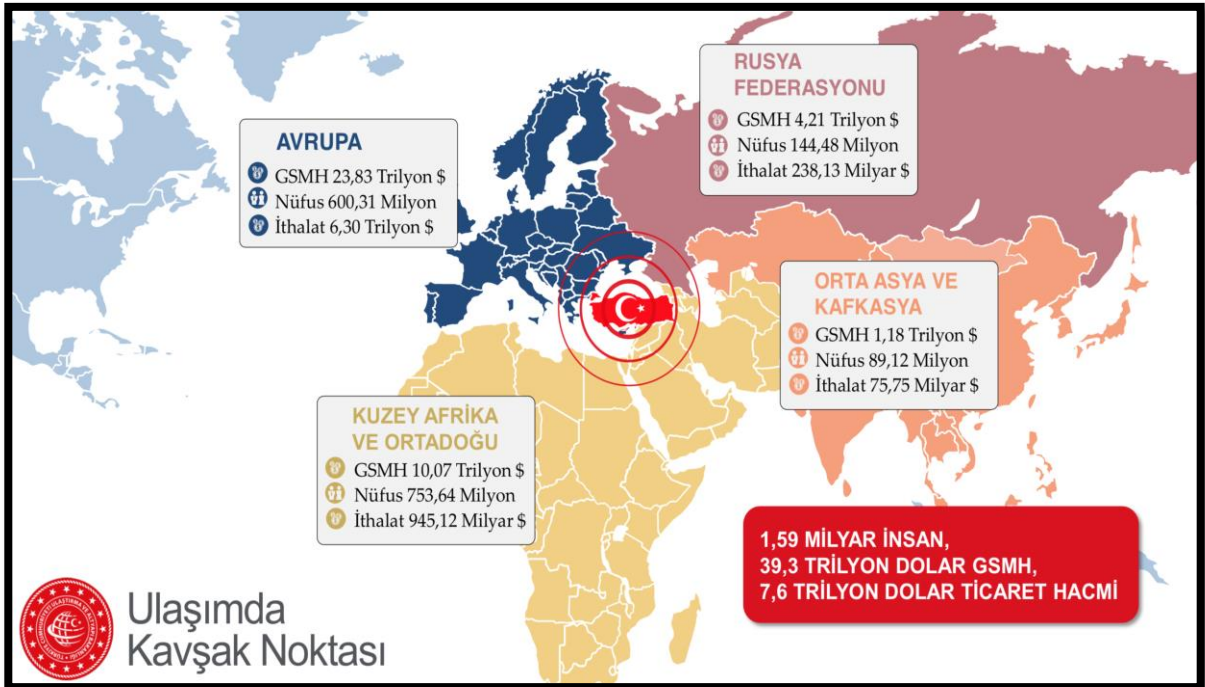
Tablo 1:Üyesi Olduğumuz Uluslararası Kuruluşlar ve Görevlerimiz(Kaynak:SHGM Faaliyet Raporu 2019).....	6
Tablo 2:İlişkide Olduğumuz Uluslararası Kuruluşlar(Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019)	7
Tablo 3: Müzakere ve Hava Ulaştırma Anlaşması Sayıları(Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019).....	7
Tablo 4: Türkiye Avrupa Yolcu Trafiği Sıralaması (Kaynak:ENAC)	24
Tablo 5:Türkiye Dünya Yolcu Trafiği Sıralaması(Kaynak: ENAC)	24
Tablo 6: Havalimanları Dünya Uçak Trafiği Sıralaması(Kaynak: ENAC).....	25
Tablo 7:Havalimanları Dünya Yolcu Trafiği Sıralaması(Kaynak: ENAC)	25
Tablo 8: Göstergeler ile Kurumsal Değişim ve Gelişim Faaliyetleri (Kaynak: DHMi)	26
Tablo 9: Türkiye'deki Havacılık İşletme Sayıları (Kaynak: SHGM)	27
Tablo 10: Türkiye Hava Aracı Sayıları ve Yolcu-Kargo Kapasitesi (Kaynak: SHGM)	27

1. GİRİŞ

Her geçen sene daha çok büyüyen, daha çok gelişen, daha büyük proje ve yatırımlarla havacılık sektörü 2020 yılına girmiş bulunuyor. Geride bıraktığımız bu bir yılda ülkemizin değerlerine değer katmanın, tüm dünyanın gıpta ile takip ettiği büyük eserleri hizmete sunmanın haklı gurur ve sevincini yaşıyoruz.

Küreselleşme ile birlikte dünyadaki ticaret hacminin hızla artması, ulaşım sektörünü ve özellikle havacılık sektörünü bugün dünya ekonomisinin en önemli unsurlarından biri haline getirmiştir. Sürdürülebilir küresel ekonominin gerçekleştirilmesinde sektörler arası bağlantıyı sağlayarak sektörleri birbirine bağlayan hava yolu sektörü küresel ekonominin kalkınmasında en temel sektörlerin başında gelmektedir. Hiç kuşku yok ki, teknolojik gelişmelerin öncelikli olarak hayata geçirildiği havacılık sektörü de dünyada baş döndürücü bir hızla gelişmekte, gerek uluslararası gerek kıtalararası uyum ve bütünleşmede büyük rol oynamakta hatta öncülük etmektedir.

Ulaşılabilirlik ve hız faktörünün önde olduğu hava ulaşımında Türkiye çok önemli bir kavşak noktasıdır. Ülkemiz, 1,59 milyar insanın yaşadığı, 39,3 trilyon ABD doları GSMH ve 7,6 trilyon ABD doları ticaret hacmine sahip ülkelere sadece 4 saat uçuş mesafesi uzaklığındadır.

Türkiye’de havayolu şirketleri, yer hizmet kuruluşları, ikram, bakım-onarım, yakıt ikmal gibi havacılık sektörünün bileşenleri, paydaşları ve çalışanları büyük bir koordinasyon içerisinde dünya ölçeğinde hizmet vermeye devam etmektedir.

Büyük projelerle 2019 yılı içerisinde Türkiye'nin gurur projesi olan İstanbul Havalimanı'na 6 Nisan'da büyük taşınma gerçekleştirilerek 1. Etap 1. fazı tam olarak hizmete vermeye başladı. Havalimanlarında verilen hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve uçuş emniyetinin sürekliliğinin sağlanması amacı ile çalışmalarımız devam etmektedir. Modern terminal binalarının inşası, pist-apron-taksiyollarının yapım ve onarımları ile kapasitelerinin arttırılmasına yönelik çalışmalarımız devam edecek. Hava trafik yönetimi ve havalimanı işletmeciliği alanında, küresel boyutta rekabet gücüne haiz öncü Kuruluşlarından biri olmak vizyonu ile hareket ediyoruz.

DHMI olarak işletmeci bir kuruluşuz, bunun yanı sıra gerçekleştirdiğimiz bu yatırımlarla da ciddi bir yatırımcı kuruluş haline geldik. Ama biz yatırımımızı sadece fiziksel alanlarda değil, insan kaynağına da yapıyoruz. DHMI'nin başarısı, hep değişimi yakalamak oldu. Küresel bir marka olma amacıyla, hava trafik yönetimi ve havalimanı işletmeciliği alanında küresel boyutta rekabet gücüne haiz Kuruluşumuzun yurtdışına açılımı hedeflerimiz arasında. Ortak akıl, ekip ruhu ve yenilikçi yaklaşımlarla 2023 vizyonunda yer alan ülkemizin küresel bir merkez haline getirilmesi hedefi doğrultusunda çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

2. ULUSLARARASI İLİŞKİLER/BAŞARILAR

Tablo 1: Üyesi Olduğumuz Uluslararası Kuruluşlar ve Görevlerimiz(Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019)

Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi ve Yeri	Kuruluş Amacı	Açıklama
ICAO (International Civil Aviation Organization)	1944 - Montreal	Bütün dünyada uluslararası sivil havacılığın emin ve düzenli gelişmesini ve sürdürülmesini sağlamak	Hâlihazırda 193 üyesi bulunan kuruluşa ülkemiz 1945 yılında üye olmuştur. Görevimiz; Panel ve Çalışma Grubu Üyelikleri
ECAC (European Civil Aviation Conference)	1955 - Fransa	Havacılık emniyeti alanında mevzuat geliştirmek ve üye ülkelerde emniyet denetimleri yapmak	44 üyeye sahip olan kuruluş ICAO'nun bölgesel (Avrupa) bir organizasyondur. Görevimiz; Kordinasyon Komitesi Üyeliği
ICAO Avrupa Kuzey Atlantik Bölgesel Havacılık Emniyet Grubu	1947 - Paris	ICAO'nun, emniyet ile ilgili aldığı kararların Avrupa bölgesindeki uygulamalarını izlemek	Kuruluşun 57 üyesi bulunmaktadır. Görevimiz; Başkan Yardımcılığı
EUROCONTROL (European Organisation for the Safety of Air Navigation)	1963 - Brüksel	Avrupa hava trafik yönetimini ve emniyetini geliştirmek	Kuruluşun 41 üyesi bulunmaktadır. Görevimiz; Geçici Konsey Üyeliği
D8 Sivil Havacılık Komisyonu	2007 - İstanbul	D8 ülkeleri sivil havacılık otoriteleri arasında koordinasyon ve işbirliğini geliştirmek	D8 ülkeleri organizasyonu bünyesinde kurulan bir komisyondur. Görevimiz; Çeşitli Alanlarda Başkan ve Başkan Yardımcılıkları
JAA –TO (Joint Aviation Authorities – Training Organization)	1955 - Fransa	Avrupa havacılık emniyetinin sağlanması için duyulan eğitim ihtiyacını karşılamak	ECAC'ın bir alt organizasyonu olup, ECAC üyesi olan 44 ülke aynı zamanda bu organizasyona da üyedir.

ICAO Genel Kurul Toplantısı

40. ICAO Genel Kurul Toplantısı 24 Eylül - 4 Ekim 2019 tarihleri arasında ICAO'nun Montreal'deki merkezinde düzenlenmiştir. ICAO güvenlik notumuzun 64,9 dan 93.15% yükselmesinden dolayı Başkanlık konseyi havacılık güvenliği sertifikası verilmiştir. Kurucuları arasında olduğumuz fakat aradan geçen 66 yılı aşkın süredir temsil imkânı bulamadığımız ICAO'nun yönetim organı olan Konsey üyeliğine 2016 yılında seçilen Türkiye, 2019 yılı sonuna kadar 3 yıl süreyle bu örgütün Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır. 2019 yılında Üst düzey bir heyetle katılmış olduğumuz Genel Kurul Toplantısı'nda Türkiye, Konsey seçimlerinde aday olmamıştır.

Tablo 2:İlişkide Olduğumuz Uluslararası Kuruluşlar(Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019)

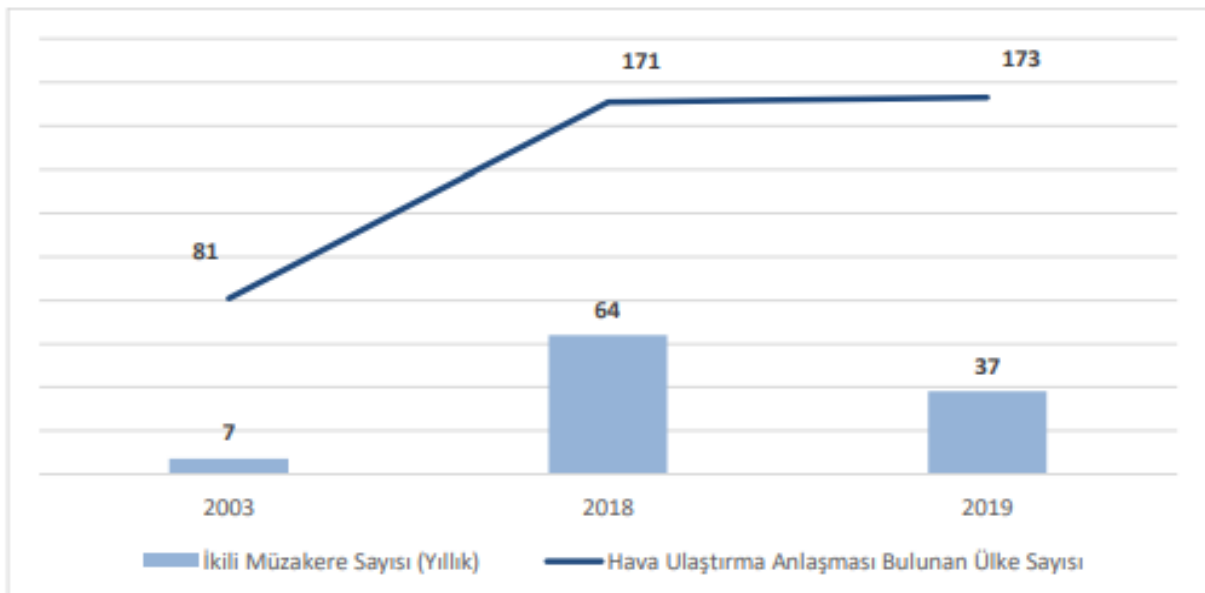
Kuruluş Adı	Kuruluş Tarihi ve Yeri	Kuruluş Amacı	Açıklama
EASA (European Aviation Safety Agency)	2002 – Köln	Her türlü hava aracı, uçuş, üretim, denetleme ile ilgili mevzuatının oluşturulması ve uygulanmasını kontrol edip uçuş ve yer emniyetinin sağlanması	AB üye ülkelerinin oluşturduğu sivil havacılık ajansıdır.
IATA (International Air Transport Association)	1945 - Montreal	Emniyetli, güvenli ve ekonomik hava ulaşımını sağlayabilmek	Havayolu ve yer hizmet şirketlerinin üye olabildiği, uluslararası bir ticaret kuruluşudur.
ACI (Airports Council International)	1991	Hükümetler ve uluslararası kuruluşlar ile havalimanlarının çıkarlarını temsil ederek, havalimanlarında standartlar, politikalar ve önerilen uygulamaların geliştirilmesi ve dünyadaki standartlarını yükseltmek, bilgi ve eğitim olanakları sağlanmasını amaçlamaktadır.	SHGM ile ACI arasında işbirliğini geliştirme protokolü imzalanmıştır.

Hava Ulaştırma Anlaşmaları ve Sivil Havacılık Müzakereleri

2019 yılı içerisinde gerçekleştirilen 37 müzakere ile birlikte son 17 yılda gerçekleştirilen müzakere sayısı 550'yi aşmıştır. Bu müzakereler sonucunda 2003 yılında 81 olan Hava Ulaştırma Anlaşmamız bulunan ülke sayısı son 17 yılda %114 oranında artarak 2019 yılı sonunda 173'e ulaşmıştır.

Tablo 3: Müzakere ve Hava Ulaştırma Anlaşması Sayıları(Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019)

	2003	2018	2019
İkili Müzakere Sayısı (Yıllık)	7	64	37
Hava Ulaştırma Anlaşması Bulunan Ülke Sayısı	81	171	173

Grafik 1: Türkiye'nin Hava Müzakere ve Anlaşma Sayıları (Kaynak: SHGM Faaliyet Raporu 2019)

Uluslararası Başarılar;

İstanbul Yeni Havalimanı'nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- “En İyi Altyapı Ödülü” : Future IT Summit 2018
- “Geleceğin Altyapı Projesi” : 2016 Dünya Mimarlık Festivali (WAF)
- “Uluslararası Mimarlık Ödülü”: Chicago Athenaeum (Mimarlık ve Dizayn Müzesi-Mimari Sanat Tasarımı ve Kentsel Araştırmalar Avrupa Merkezi)
- “Kıta Aşan Mega Projeler”: Mimar Sinan Uluslararası Proje Olimpiyatları 2016 Haydar Aliyev Yılı Ödülleri

İstanbul Atatürk Havalimanı'nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- “Yılın Havalimanı” : 2016 Air Transport News Awards
- “Avrupa’da Hizmet Kalitesini En Fazla Geliştiren Havalimanı” : ACI ASQ 2015
- “En Fazla Yeni Uzun Menzilli Güzergaha Sahip Havalimanı” : Euro Annies 2015
- “Yeni Rotalar Kazandıran Havalimanı” : Euro Annies 2014
- “Yolcu Trafiği en çok artan Havalimanı” : Euro Annies 2013
- “Güney Avrupa’nın en iyi Havalimanı” 2013: Skytrax, Cenevre
- “Yılın Havalimanı” 2013: ATN News Ödülleri, Kanada
- “Transit Uçuşların Cazibe Merkezi” 2009- 2010: En iyi 50 Seyahat Merkezi Ödülleri, Monocle Dergisi
- “Güney Avrupa’nın En İyi 2. Havalimanı” 2009 İngiltere -Skytrax
- “Yüksek Övgüye Değer Ödülü” 2007: 13. Dünya Güzergâh Geliştirme Forumu, Routes
- “En İyi 2. Havalimanı” 2003: www. travelquality.com
- “Avrupa’nın En Konforlu Dış Hatlar Terminali” 2002: Deutsche Aeroconsult
- “Mühendislik Akademi Ödülü” 2002: ACECAmerikan Mühendislik Konseyi
- “Orta Doğu ve Balkanlar’ın En Güvenli Havalimanı” 2001: Amerikan Sivil Havacılık Otoritesi (FAA)

İzmir Adnan Menderes Havalimanı'nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- Çevreci uygulamalarıyla öne çıkan Adnan Menderes Havalimanı, ACI (Airports Council International) Europe Karbon Akreditasyonu programında izleme seviyesinden azaltma seviyesine yükselerek, “Avrupanın Çevreye En Duyarlı Havalimanı” seçilmiştir.

- Ekolojik ve Yenilik Açısından En İyi Havalimanı” Emerging Markets Airport Awards 2011

- “Eko-Yenilik Ödülü” 2010: ACI Europa

- “Yeşil Havalimanı dalında 1. Havalimanı” DOHA Havacılık-2009- KATAR

Ankara Esenboğa Havalimanı’nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- ‘5-10 milyon yolcu” kategorisinde “En Hızlı Büyüyen Havalimanı” dalında ikincilik: Euro Annies 2014

- “Avrupa’nın en iyi havalimanı” 2009: ACI (Airports Council International)

Antalya Havalimanı’nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- 2013 yılında “Karbon Akreditasyon” programında “optimizasyon” seviyesine ikinci kere ulaşan Antalya Havalimanı Türkiye’de bu seviyeye ulaşan ilk ve tek havalimanı olmakla birlikte Avrupa’da da bu seviyeye ulaşan dokuz kurum arasında yer almıştır.

2012 yılında yapılan Dünyanın karbon salınımı en düşük 8 havalimanı arasına girmeyi başaran Antalya Havalimanı, “Havalimanı Karbon Akreditasyon Optimisation” sertifikası ile ödüllendirilmiştir.

- Antalya Havalimanı 2011 yılında Avrupa Havalimanları Birliği (ACI Europe) tarafından “10-25 milyon yolcu” kategorisinde “Avrupa’nın En İyi Havalimanı” seçilmiştir.

- Sürdürdüğü çevre yönetim sistemleri ve kalite politikalarıyla İş Sağlığı, Kalite Yönetimi, Çevre Yönetimi ve Müşteri Memnuniyeti alanlarında dört farklı TSE belgesine sahip tek havalimanı olan ICF Airports Antalya Havalimanı, bir defa da karbon emisyonu azaltımından ötürü 17 Haziran 2011 tarihinde Lizbon’da ACI Avrupa tarafından belgelendirilmiştir.

Muğla Dalaman Havalimanı’nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- Mimarisiyle 2006 yılında Londra’da “Çevreye Duyarlılık” ödülü kazanmıştır. Ayrıca; Havalimanımızın Dış Hatlar Yolcu Terminali hizmete girdiği 2006 yılında “Dünya’nın En İyi Terminalleri” sıralamasında 13 üncü sırada yer almıştır.

Muğla Milas-Bodrum Havalimanı’nın Aldığı Uluslararası Ödüller;

- WAF – Dünya Mimarlık Festivalinde, Milas-Bodrum Uluslararası Havalimanı projemiz yarışmaya katıldığı “Ulaşım” kategorisinde 2012 yılının büyük ödülüne layık bulunmuştur

3. HAVAYOLU SEKTÖR ANALİZİ

Dünyada yer alan tüm ülkelerin aynı ortak amaçla sanayinin, ticaretin geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması gayesiyle hareket etmeleri göz önüne alındığında bu amaçla bir araya gelinmesini sağlayan ulaştırma sektörü ve özellikle havayolu sektörünün kilit rolü, ortaya çıkmış olmaktadır.

Hava yolu sektörünün ekonomik kalkınmaya olumlu etkisinin yanında ayrıca diğer ulaşım yöntemlerine nazaran daha çevre-dostu olma özelliği sayesinde muadillerine göre daha önem kazanan bir sektör potansiyeli taşımaktadır. Birbirinden uzak coğrafyalar arasında insan ve ürün naklinin süratle yapılması ve üretim-hizmet odaklı yatırımların sınır tanımadan geliştirilmesi, havalimanlarının bulunduğu bölgelerin ihracat ve ithalat yönünden gelişmesini sağlayarak o bölgeye bir dinamizm katmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin öncelikli olarak hayata geçirildiği havacılık sektörü gerek uluslararası gerekse de kıtalararası uyum ve bütünleşmede büyük rol oynamakta hatta öncülük etmektedir. Hava ulaşımının geliştirilmesi; uluslararası ticaretin genişlemesini ve insanların daha hızlı ve kolay seyahat etmesini ve turizmin gelişmesini sağlamaktadır.

Havayolu taşımacılığı, çok hızlı teknolojik ve yapısal değişiklikler gösteren bir sektördür. Bir yandan büyük kapasiteli, yakıt tasarrufu sağlayan, düşük gürültü ve emisyon seviyesine sahip uçaklar geliştirilirken, diğer yandan bölgesel taşımacılığa daha elverişli olan küçük kapasiteli uçakların imalatı da hızla sürdürülmektedir. Netice itibarıyla yolcu ve katma değeri yüksek ürünlerin olabildiğince hızlı bir şekilde taşınmasını sağlayan havacılık sektörü ekonomik değeri sürekli artmakta ve gerek ülkelerin gerekse de tüm sektörlerin gelişiminde başat bir rol edinmektedir.

Yatırımların ülke sınırlarını aşarak ülke ve bölge ayırımı olmaksızın yapılabilmesinde kilit öneme haiz hava yolu ulaşımı ile uluslararası girişimci ve yatırımcılara rahat bir ulaşım imkânı sağlanmaktadır. Hava ulaşım sürelerinin kısalığı farklı şehir, bölge ve kültürlerin birbirleriyle iletişiminin artmasına ve kültürün zenginleşmesine neden olduğu da önemli bir fayda olarak ifade edilebilir.

Havacılık sektörü, uluslararası ticareti, turizmi ve yabancı yatırımı kolaylaştırarak ve dünyanın dört bir yanındaki insanlar arasında bağlantılar kurarak, ekonominin büyümesine önemli bir katkıda bulunur. Havacılık sektörü, 2003 yılından itibaren yakalanan istikrar, alınan tedbirler ve serbestleşme politikası ile yılda ortalama %10'un üzerinde büyümüştür.

Yatırımların ülke sınırlarını aşarak ülke ve bölge ayırımı olmaksızın yapılabilmesinde kilit öneme haiz havayolu ulaşımı ile uluslararası girişimci ve yatırımcılara rahat bir ulaşım imkânı sağlanmaktadır. Hava ulaşım sürelerinin kısalığı farklı şehir, bölge ve kültürlerin birbirleriyle iletişiminin artmasına ve kültürün zenginleşmesine neden olduğu da önemli bir fayda olarak ifade edilebilir.

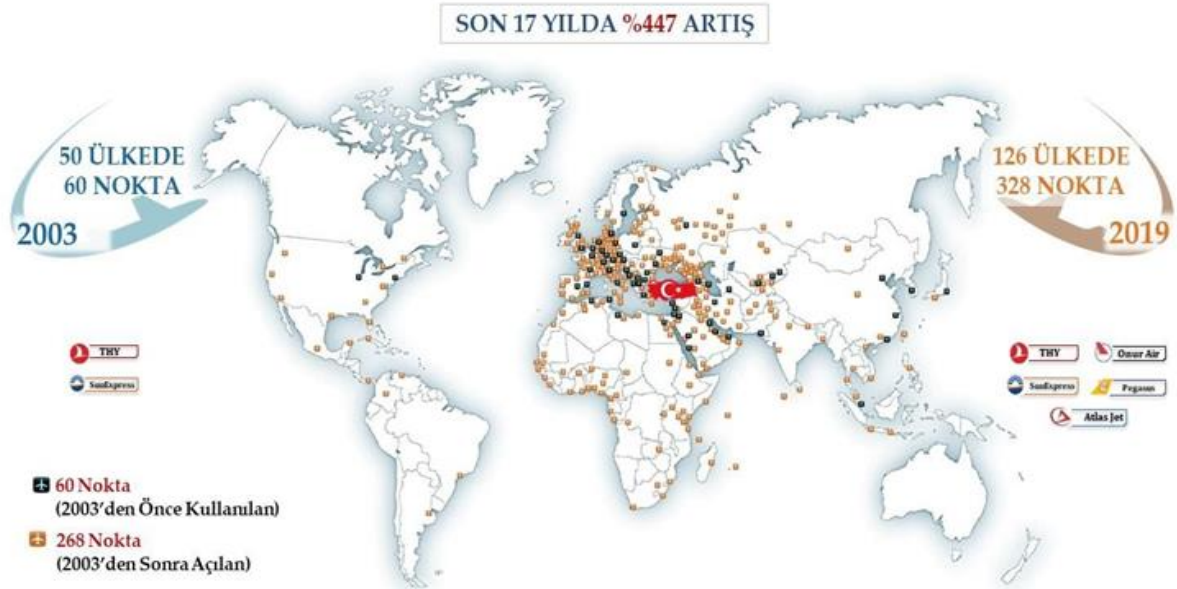
Aynı şekilde havayolu ulaşımı imkânlarının kullanılması mesafe engellerini ortadan kaldırması nedeniyle insan hayatı için çok önemli olan sağlık hizmetinin daha kısa sürede alternatifli olarak tercih edilmesine de yardımcı olmaktadır. Bu sayede havalimanının bulunduğu kente sağlık hizmeti temini açısından bir dinamizm kazandırması da söz konusudur.

Havayolu ulaşımı ülkeler arasındaki ulaşım zamanını kısaltarak, kültürel birliktelik ve insanlar arasında kurduğu dostluk köprüleriyle dünyamızın sosyal ve ekonomik refahının yükseltilmesinde büyük önem taşımaktadır. Havacılık sektörünün stratejik önemi nedeniyle gelişmiş ve yeni teknolojileri bünyesinde barındıran ülkeler hem ticari hem kültürel hem de askeri alanda büyük avantajlar elde etmekte ve önemli güç haline gelmektedirler.

İç Hatlarda, 2003 yılında 2 merkezden 26 noktaya uçuş gerçekleştirilirken, bugün 7 merkezden 56 noktaya uçuş gerçekleştirilmektedir. İç Hatlarda Avrupa'nın En hızlı Büyüyen Ülkesi TÜRKİYE

Dış Hatlarda, 2003 yılında yalnızca 2 havayolu ile 60 noktaya uçuş yapılabiliyorken, 2018 yılında uçulan toplam uçuş noktası 318 nokta olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı itibarıyla 126 ülkede 328 noktaya uçuş gerçekleştirilmektedir.

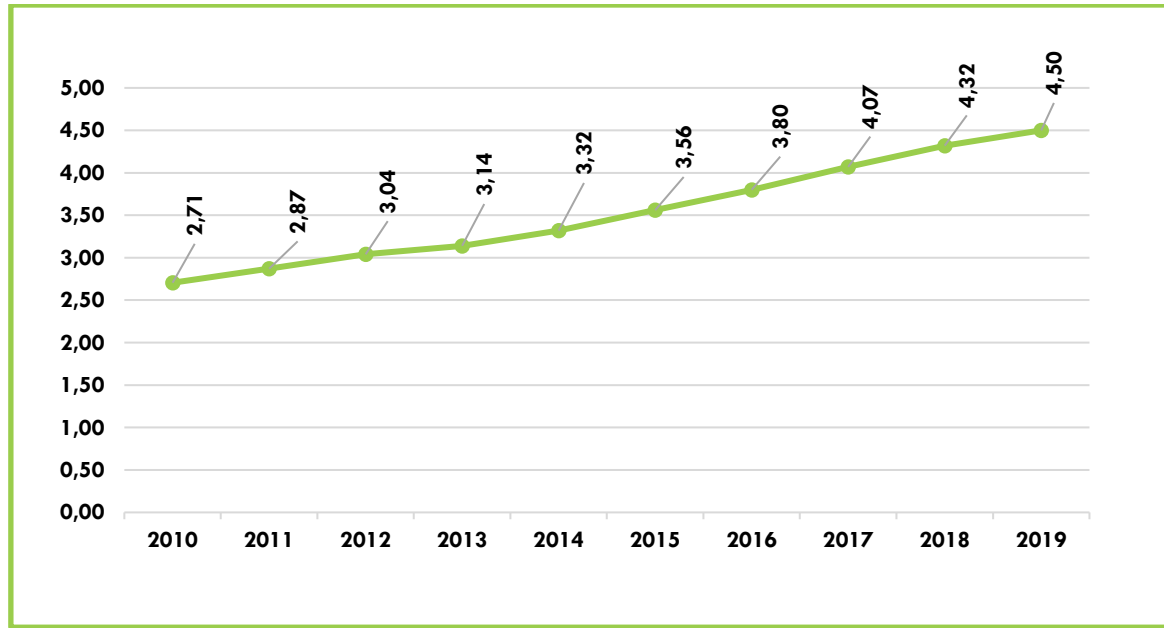
4. ÜLKEMİZDE VE DÜNYADA HAVACILIK İSTATİSTİK VERİLERİ

4.1. DÜNYADA HAVA TAŞIMACILIK GERÇEKLEŞMELERİ

Dünyada son 10 yılın gelişimine baktığımızda; ICAO 2010-2019 yılları ücretli-tarifeli yolcu gerçekleştirmeleri aşağıda grafik (Grafik 2) halinde verilmiş olup 2010 yılından beri istikrarlı bir artış yaşanmıştır¹.

Uluslararası kuruluşların ilk verilerine göre; 2019 yılında taşınan ücretli-tarifeli yolcu sayısı 4,5 milyarı geçmiş olup 2018 yılına göre %4,2 RPK² artışı gerçekleşmiştir³. Dünya ücretli-tarifeli yolcu trafiği son 10 yılda yıllık ortalama %6,1 artış ile 1,66 kat gelişmiştir.

Grafik 2: 2010-2019 Yılları Dünya Ücretli-Tarifeli Yolcu Trafiği (milyar yolcu) (Kaynak; ICAO)

IATA 2019 yılı Yıllık Raporu'na göre ise⁴; dünya hava yolu taşımacılık faaliyetleri 2017 yılından sonra daha hızlı bir gelişim içine girmiştir. 2018 yılında 2017 yılına göre hava

¹ ICAO Annual Report of the Council – 2018; https://www.icao.int/annual-report-2018/Documents/Annual.Report.2018_Air%20Transport%20Statistics.pdf

² RPK: Revenue Passenger Kilometer [Ücretli Yolcu Kilometre (ÜYK)] = Ücretli Yolcu Sayısı x Uçulan Kilometre

³ IATA, Air Passenger Volumes 2019; https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/Infographic_Economics_Air_Passenger_Demand_2019/

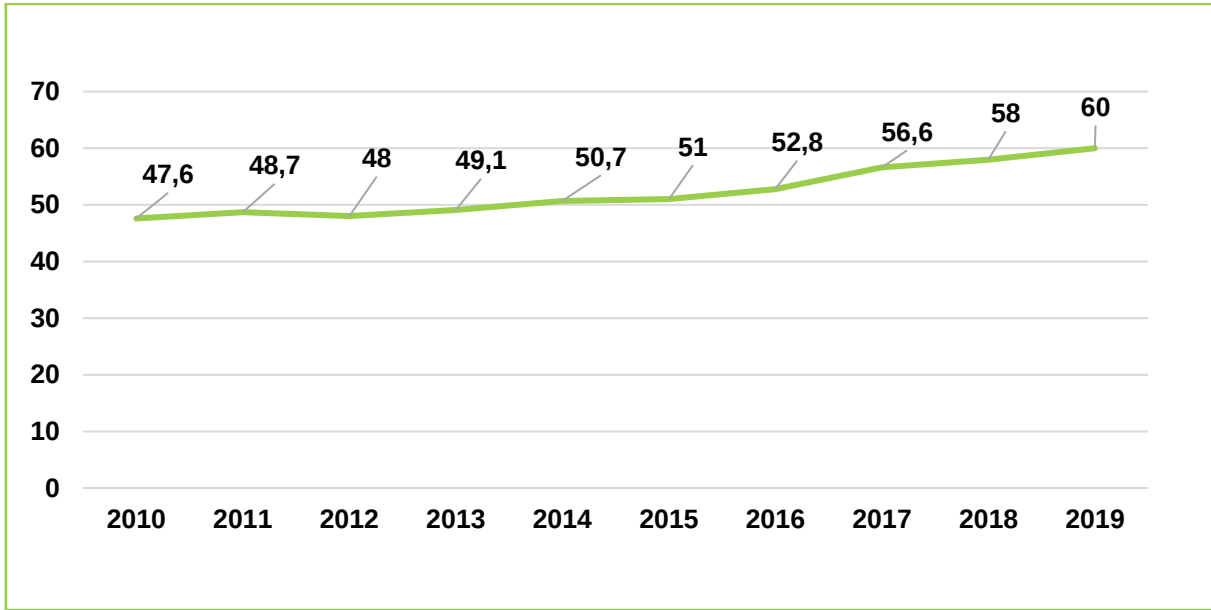
⁴ IATA 6.2.2019 tarihli Basın Açıklaması; <https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-02-06-01/>

yolu şirketlerinde %7,4 RPK artışı sağlanmıştır. 2019 yılında da 2018 yılına göre %4,2 RPK artışı yaşanmıştır⁵.

EUROCONTROL verilerine göre ise; bu dönemde özellikle İngiliz Thomas Cook Havayolu Şirketi'nin 2019 yılında iflasına ve Fransa'daki grevlere bağlı olarak Avrupa hava trafiğinde sadece %0,9 artış yaşanabilmiştir⁶.

Kargo taşımacılığında ise durum biraz farklı olup 2010-2012 yılları arasında durağanlaşan kargo taşımacılığı 2013 yılından sonra istikrarlı bir artış içine girmiş olsa da 2019 yılında 2018 yılına göre FTK'da⁷ %3,3 düşüş yaşanmıştır⁸. 2010-2019 Yılı gerçekleştirmeleri aşağıda grafik (Grafik 3) halinde verilmiştir. ICAO ilk verilerine göre 2019 yılında taşınan kargo miktarı 60 milyon ton civarındadır.

Grafik 3: 2010-2019 Yılları Dünya Kargo Trafiği (milyon ton) (Kaynak; ICAO)

⁵ IATA 6.2.2019 tarihli Basın Açıklaması; <https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-02-06-01/>

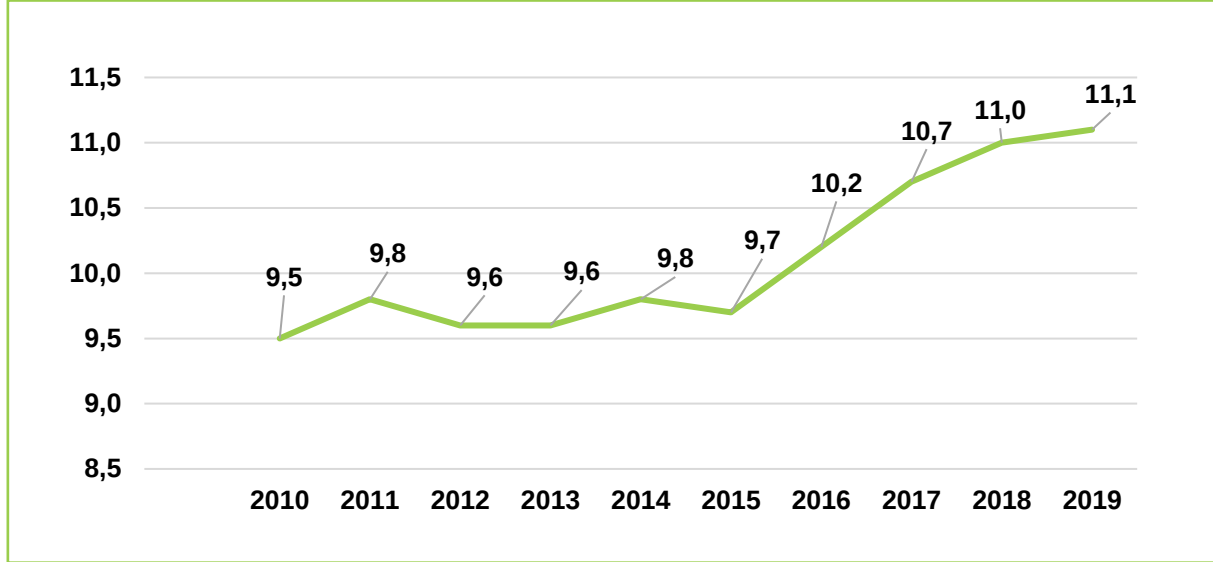
⁶ EUROCONTROL Aviation Intelligence Unit, Top Stats December 2019; <https://www.eurocontrol.int/sites/default/files/2020-01/top-stats-december-24012020.pdf>

⁷ FTK :Yük Ton-Kilometre (YTK) = Taşınan Kargo Miktarı (Ton) x Mesafe

⁸ IATA, 5.2.2020 tarihli Basın Açıklaması; <https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-02-05-01/> ve IATA Air Freight Market Analysis, December 2019; <https://www.iata.org/en/iata-repository/publications/economic-reports/air-freight-monthly-analysis---dec-2019/>

Avrupa’da ki gelişmeye baktığımızda ise, EUROCONTROL verileri bağlamında; 2019 yılında toplam overflight uçuş sayısı 2018 yılına göre %0,9 artış ile 11,1 milyon uçuşa yükselmiştir (Grafik 4)⁹.

Grafik 4: . 2010-2019 Yılları EUROCONTROL Avrupa IFR Trafiği

4.2. TÜRKİYE’DE HAVA TAŞIMACILIK GERÇEKLEŞMELERİ

Türkiye’de özellikle 2003 yılında başlatılan liberal havacılık politikası bağlamında sivil hava taşımacılık faaliyetleri oldukça hızlı bir gelişim içine girmiştir.

Dış hat yolcu taşımacılığımız dünya ortalamalarının üzerinde sürekli bir artış içerisinde. İç hat yolcu taşımacılığı ise son birkaç yıldır azalma eğilimi içine girmiştir.

İstanbul, dünyanın önemli transit havalimanlarından bir haline gelmiş olup her geçen yıl hizmet verilen uçak/yolcu sayısı artmaktadır. Antalya’da hizmet verilen turist sayısı bağlamında sürekli bir gelişim içerisinde.

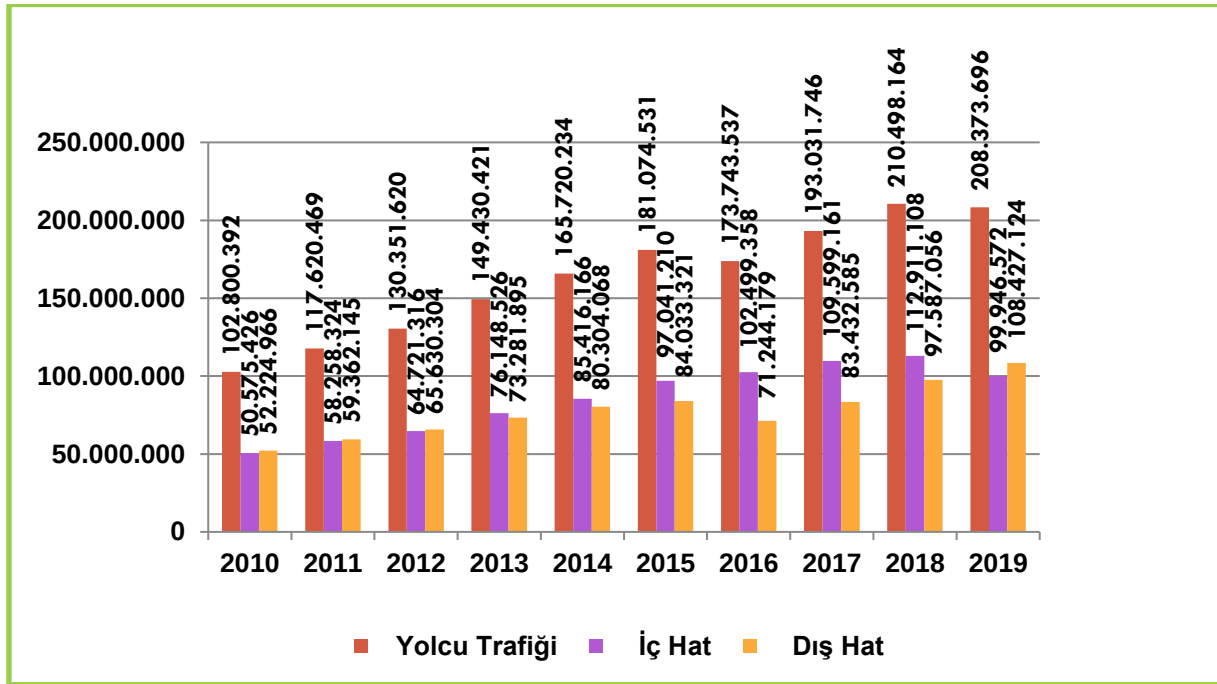
Son on yılda (2010-2019) overflight dâhil uçuş trafiği 1,68 kat, taşınan yolcu sayısı 2,02 kat ve taşınan kargo miktarı da 2,81 kat artış göstermiştir.

⁹ EUROCONTROL Top Stats, 23 Jan. 2020; <https://www.eurocontrol.int/publication/top-stats-december-2019>

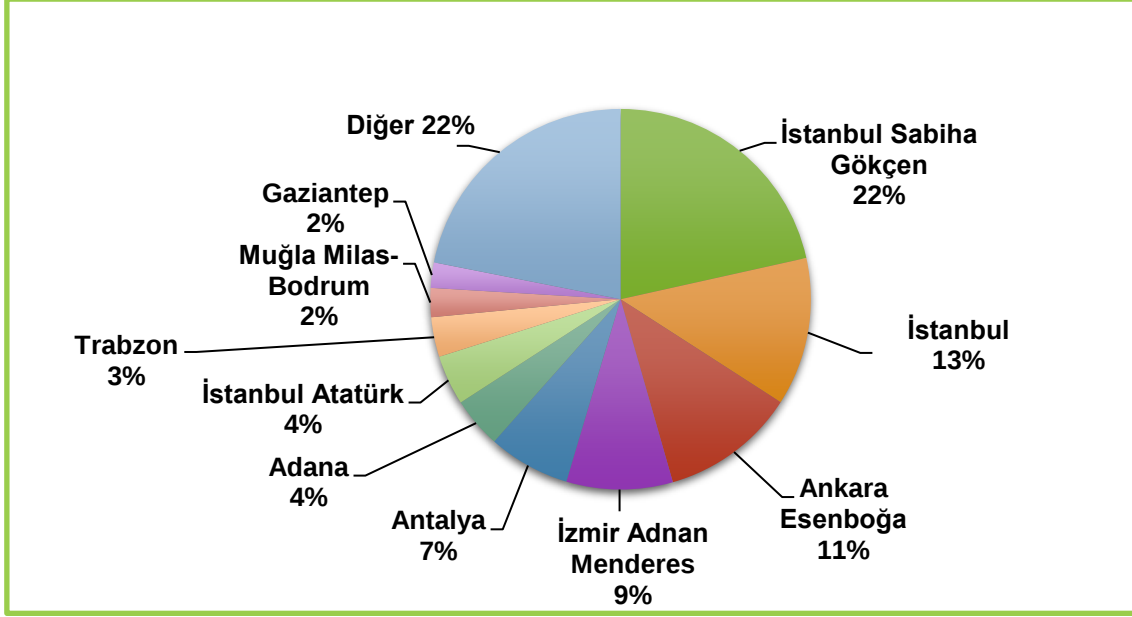
Grafik 5'e bakıldığında 2015 yılında 181.437.004 olan iç hat-dış hat toplam (direkt transit yolcu dâhil) yolcu trafiği %4 azalış ile 2016 yılında 174.153.146'ya gerilemişti. 2017 Yılında, yaşanan siyasi-ekonomik olumsuzlukların ortadan kalkmasıyla yolcu trafiği %11,1 artış ile 193.576.844, 2018 yılında da 2017 yılına göre %9 artış ile 210.947.639 yolcu olarak gerçekleşmişti. 2019 Yılında ise iç hat-dış hat toplam (direkt transit yolcu dâhil) yolcu trafiği 2018 yılına göre %1 azalış ile 208.911.338 yolcu olarak gerçekleşmiştir.

İç hat yolcu trafiği; 2016 yılında 102.499.358, 2017 yılında 109.511.390 ve 2018 yılında 112.911.108 yolcu olarak, dış hat yolcu trafiği de 2016 yılında 71.244.179, 2017 yılında 83.533.953 ve 2018 yılında 97.587.056 yolcu olarak gerçekleşmiştir. 2019 Yılında ise iç hat trafiği %11,5 azalışla 99.946.572, dış hat trafiği de %11,1 artışla 108.427.124 yolcu olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde 2019 yılı toplam yolcu trafiği, direkt transit (537.642) de dâhil 208.911.338 yolcu olarak gerçekleşmiştir (Grafik 5).

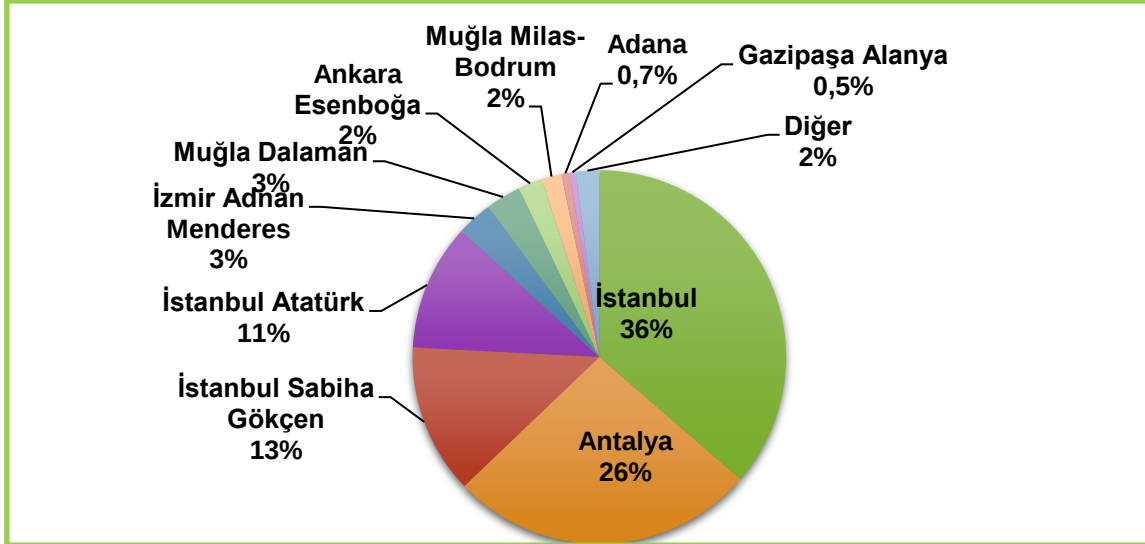
Grafik 5: 2010-2019 Yılları İç Hat- Dış Hat Toplam Yolcu Trafiği (Kaynak; DHMI)

2019 yılında iç hat yolcu trafiğinin önemli bir bölümü İstanbul Sabiha Gökçen (%22), İstanbul (%13), Ankara Esenboğa (%11), İzmir Adnan Menderes (%9), Antalya (%7), İstanbul Atatürk (%4) ve Adana (%4) Havalimanlarından gerçekleşmiştir (Grafik 6).

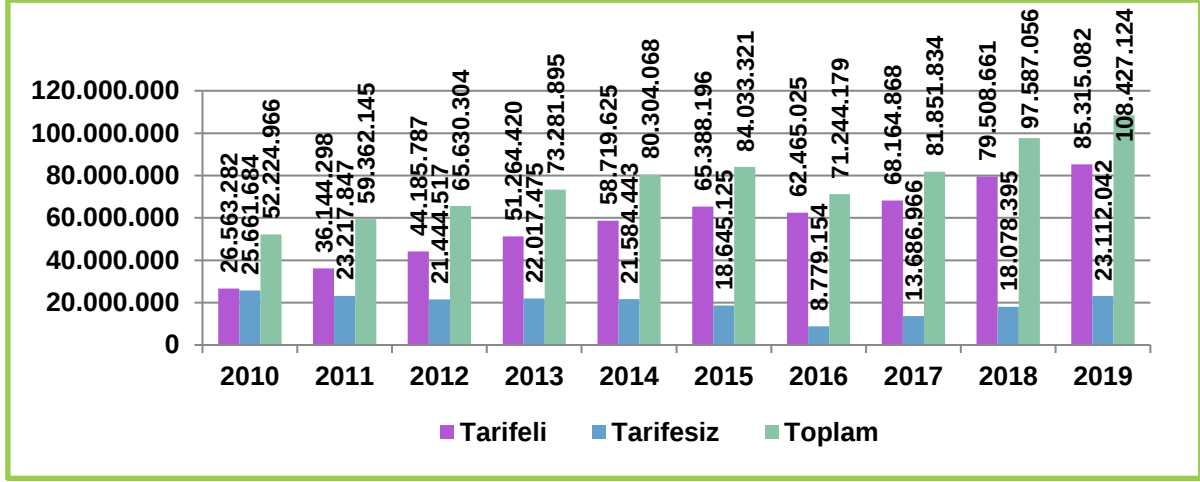
Grafik 6: 2019 Yılı Havalimanları İç Hat Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)

2019 yılında, en fazla toplam dış hat yolcu trafiği, İstanbul (%36), Antalya (%26), İstanbul Sabiha Gökçen (%13), İstanbul Atatürk (%11), Muğla Dalaman (%3), İzmir Adnan Menderes (%3), Esenboğa (%2) ve Milas-Bodrum (%2) Havalimanlarında gerçekleşmiştir (Grafik 7).

Grafik 7: 2019 Yılı Havalimanları Dış Hat Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)

2018 yılında 79.508.661 tarifeli ve 18.078.395 tarifesiz olmak üzere toplamda 97.587.056 dış hat yolcu trafiği gerçekleşmişti. 2019 Yılında ise 85.315.082 tarifeli ve 23.112.042 tarifesiz olmak üzere toplam 108.427.124 tarifeli-tarifesiz dış hat yolcu trafiği gerçekleşmiştir (Grafik 8).

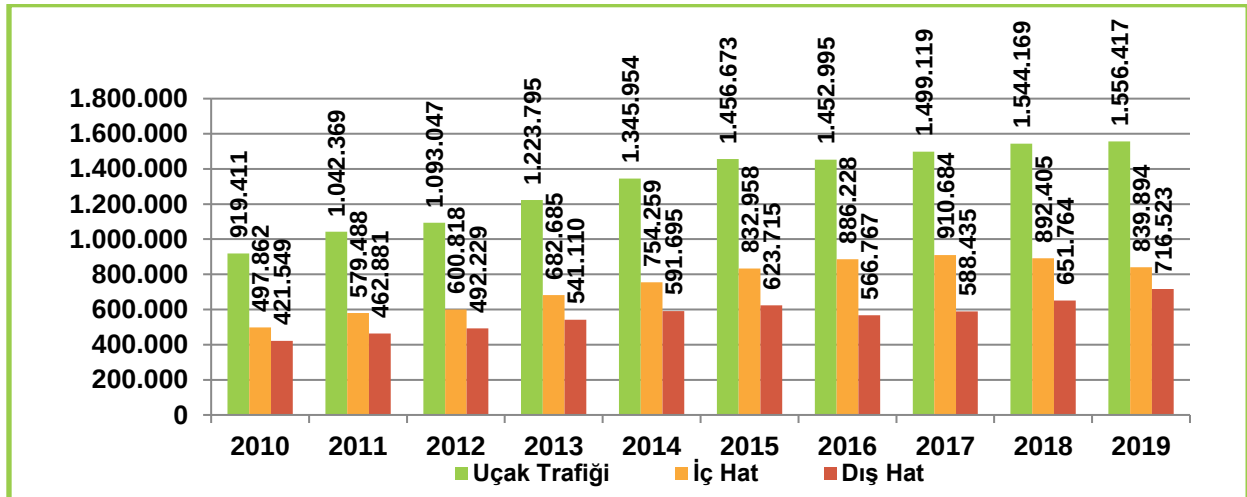
Grafik 8: 2010-2019 Yılları Havalimanları Dış Hat Tarifeli-Tarifesiz Yolcu Trafiği (Kaynak; DHMİ)

Toplam uçak trafiği, 2018 yılında 1.544.169 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise %1 artış ile 1.556.417 uçak olarak gerçekleşmiştir.

İç hat uçak trafiği, 2018 yılında 892.405 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 Yılında ise %6 azalış ile 839.894 uçak olarak gerçekleşmiştir. Dış hat uçak trafiği de 2018 yılında 651.764 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise 2018 yılına göre %10 artış ile 716.523 uçak olarak gerçekleşmiştir (Grafik 9).

Grafik 9: 2010-2019 Yılları İç Hat-Dış Hat Toplam Uçak Trafiği (Kaynak; DHMİ)

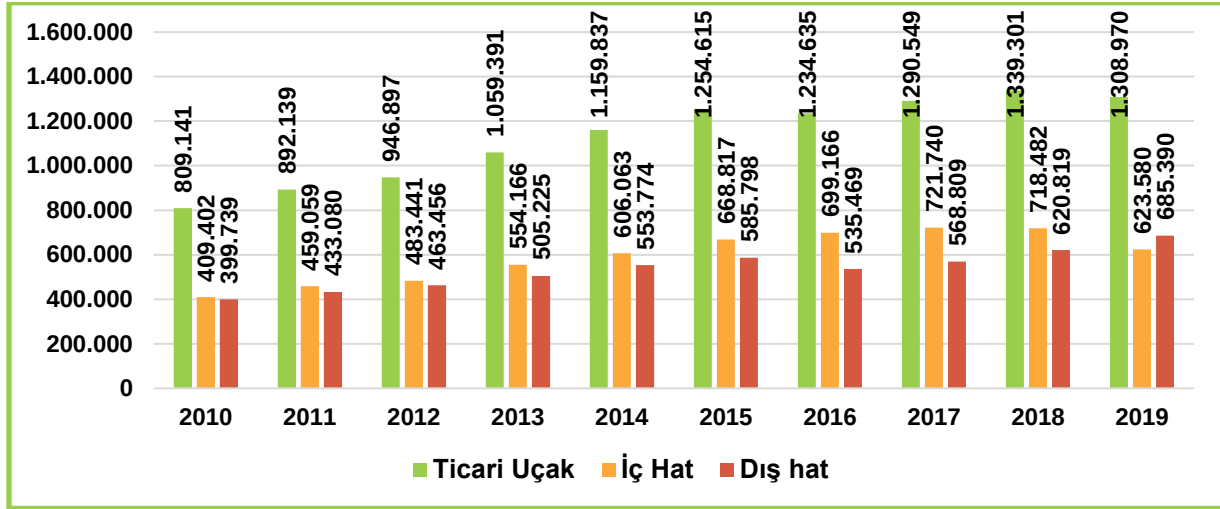

Ticari uçak trafiği 2018 yılında 1.339.301 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise %2,3 azalış ile 1.308.970 uçak olarak gerçekleşmiştir.

İç hat ticari uçak trafiği; 2018 yılında 718.482 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise %13,2 azalış ile 623.580 uçak olarak gerçekleşmiştir. Dış hat ticari uçak trafiği de

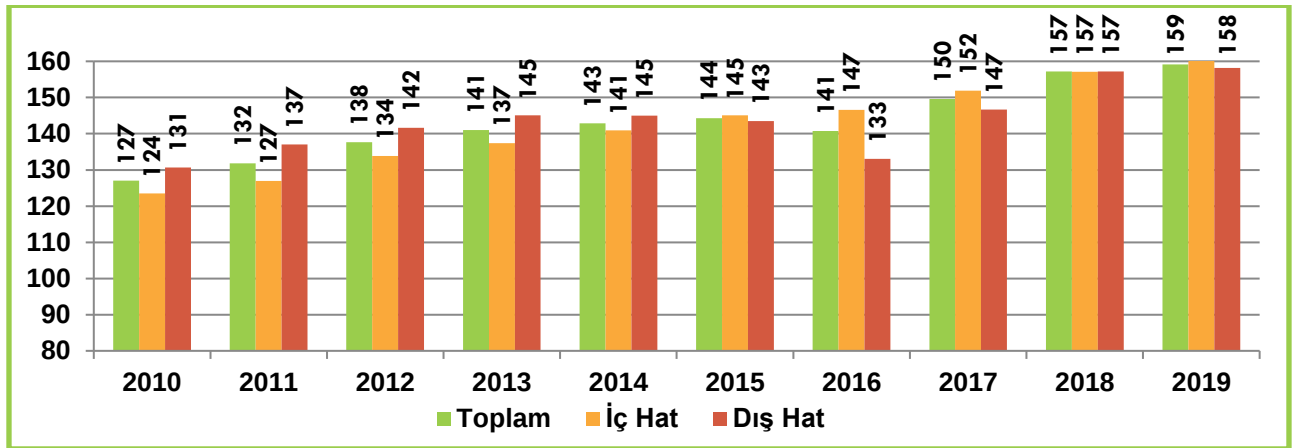
2018 yılında 620.819 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise 2018 yılına göre %10,4 artış ile 685.390 uçak olarak gerçekleşmiştir (Grafik 10).

Grafik 10: 2010-2019 Yılları İç Hat-Dış Hat Toplam Ticari Uçak Trafiği (Kaynak; DHMİ)

Ticari sefer başına iç hatlarda 2018 yılında 157 yolcu/uçak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise %1,9 artış ile 160 yolcu/uçak olarak gerçekleşmiştir. Dış hatlarda da 2018 yılında 157 yolcu/uçak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise %0,1 artış ile 158 yolcu/uçak olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde 2019 yılında tüm ticari seferlerde, 2018 yılına göre %1,3 artış ile 159 yolcu/uçak oranı gerçekleşmiştir (Grafik 11).

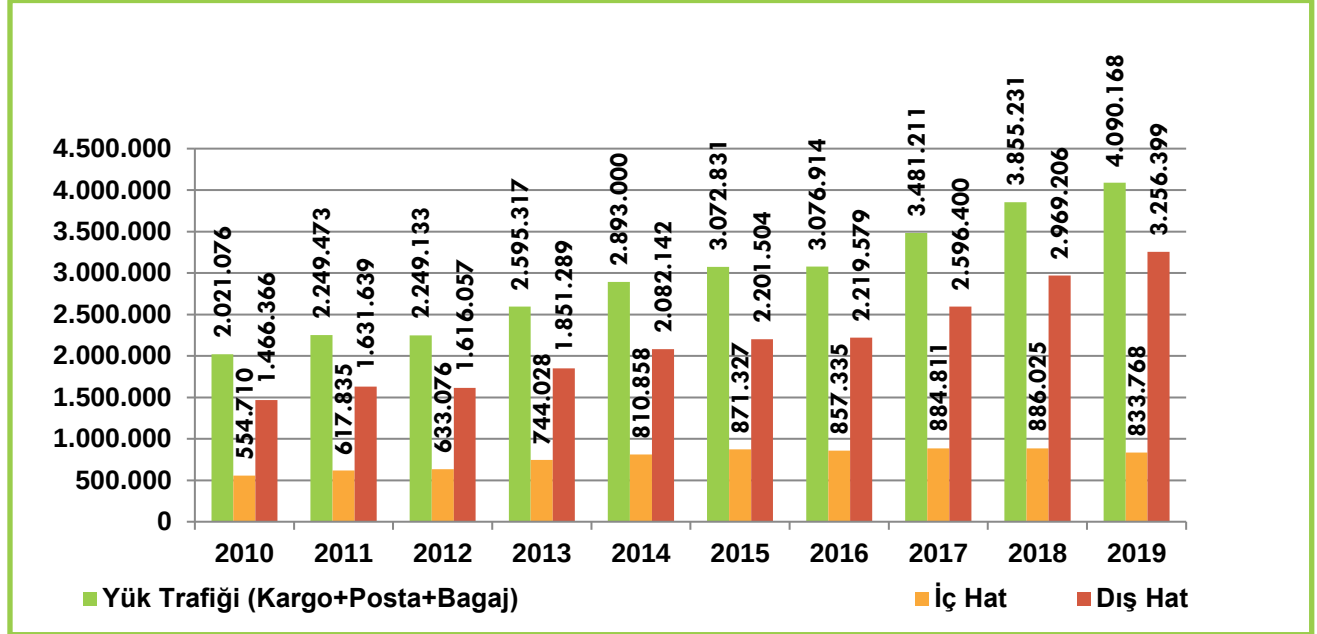
Grafik 11: 2010-2019 Yılları Ticari Sefer Başına İç Hat- Dış Hat Toplam Yolcu Sayıları (Kaynak; DHMİ)

Toplam yük (kargo+posta+bagaj) trafiği, 2018 yılında iç hatlarda 886.025 ton, dış hatlarda 2.969.206 ton olmak üzere toplam 3.855.231 ton olarak gerçekleşmişti.

2019 Yılında ise yük trafiği; iç hatlarda 833.768 ton, dış hatlarda 3.256.399 ton olmak üzere toplamda 2018 yılına göre %6,1 artış ile 4.090.168 ton olarak gerçekleşmiştir (Grafik 12).

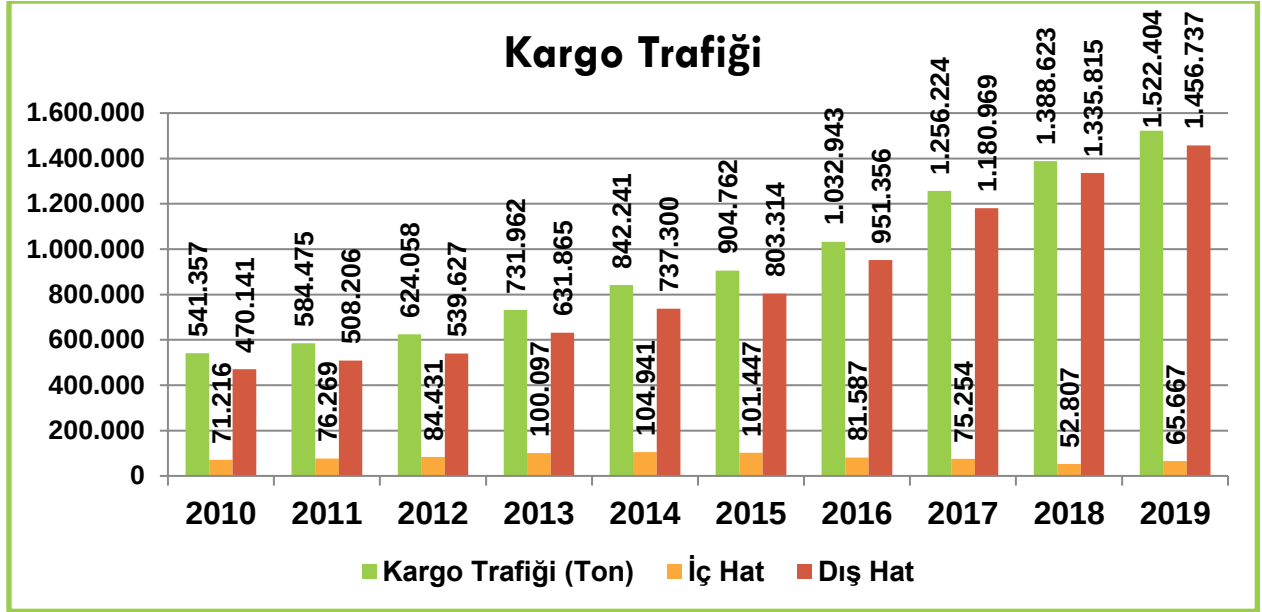
Grafik 12: 2010-2019 Yılları İç Hat- Dış Hat Toplam Yük Trafiği

Ülkemiz yolcu trafiğinde yaşanan artış, son birkaç yıldır toplam kargo trafiğine de yansımaya başlamıştır. 2018 yılında iç hatlarda 52.807 ton ve dış hatlarda 1.335.815 ton olmak üzere toplam 1.388.623 ton olarak gerçekleşmişti.

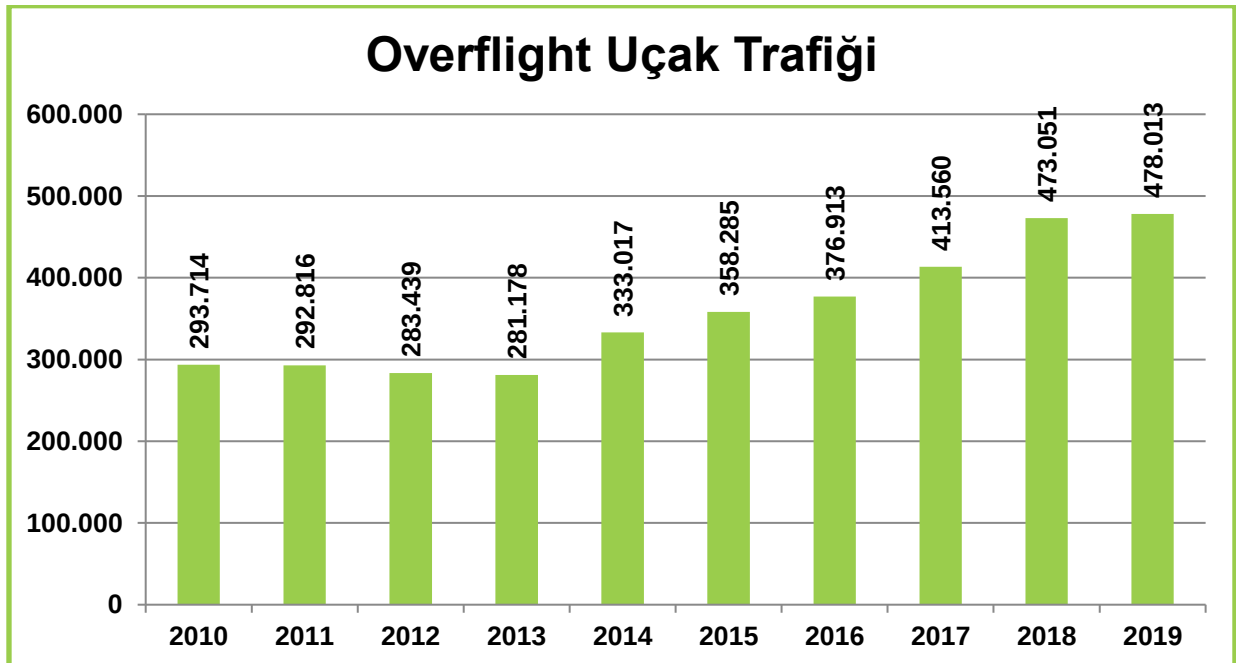
2019 yılında ise iç hatlarda 65.667 ton ve dış hatlarda 1.456.737 ton olmak üzere toplamda 2018 yılına göre %9,6 artış ile 1.522.404 ton olarak gerçekleşmiştir (Grafik 13).Taşınan kargonun çok önemli bir kısmı geçmiş yıllarda da olduğu gibi İstanbul Atatürk Havalimanı ve İstanbul Havalimanı odaklıdır.

Grafik 13: . 2010-2019 Yılları İç Hat- Dış Hat Toplam Kargo Trafiği (Kaynak; DHMİ)

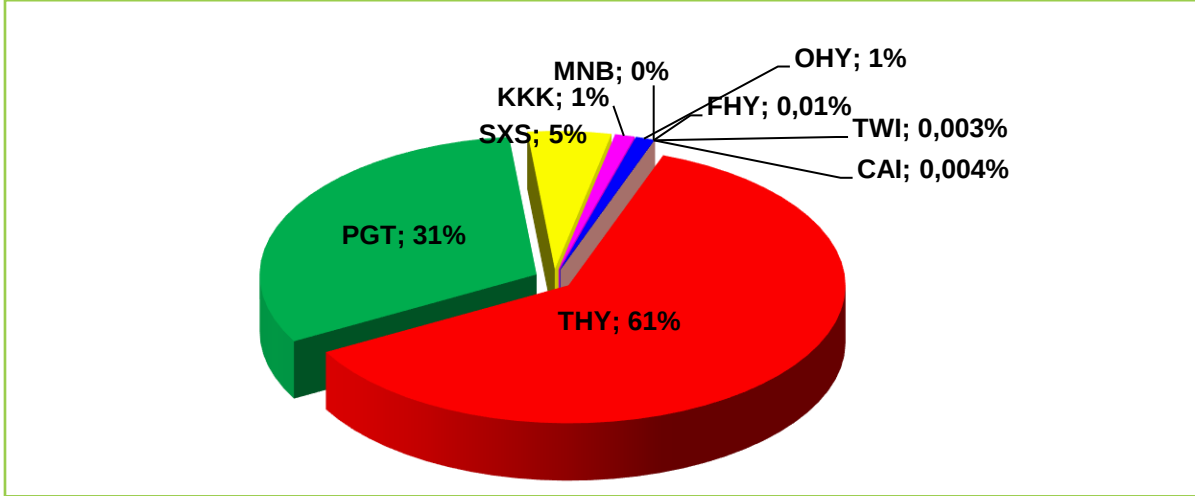
Overflight uçak trafiği 2018 yılında 473.051 uçak olarak gerçekleşmişti. 2019 yılında ise 2018 yılına göre %1 artış ile 478.013 uçak olarak gerçekleşmiştir. (Grafik 14)

Grafik 14: 2010-2019 Yılları Overflight Uçak Trafiği (Kaynak; DHMİ)

2019 yılı yurt içi yolcu pazarında Türk Hava Yolları (Anadolu Jet ile birlikte) pazardan %61 pay almıştır. Pegasus %31, Sun Express %5, AtlasGlobal %1 ve OnurAir %1 oranında pay almışlardır (Grafik 15).

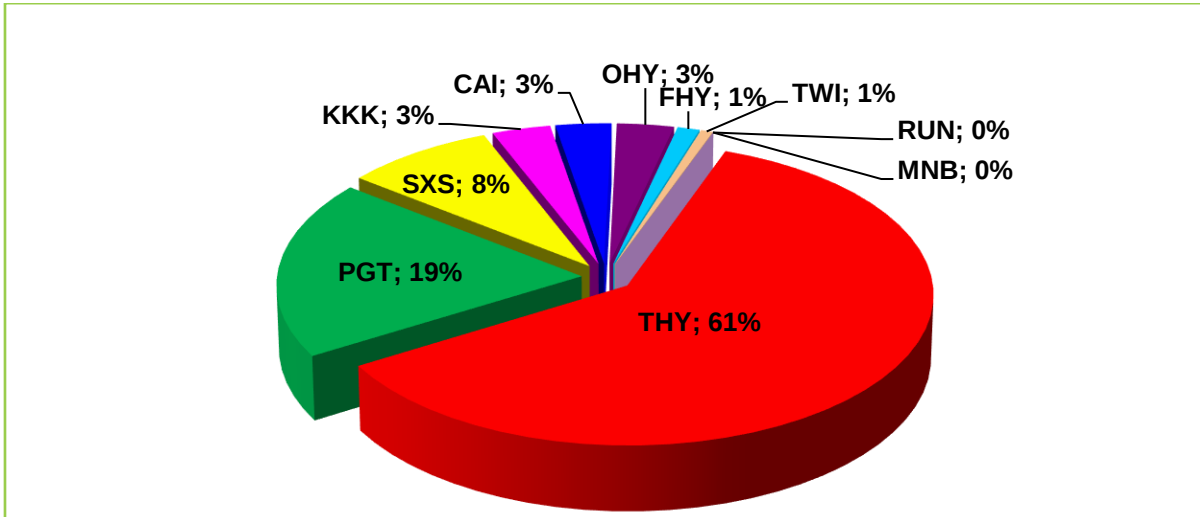
Grafik 15: 2019 Yılı İç Hat Yolcu Taşımacılığında Hava Yolu Şirketleri Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)

(THY; Türk Hava Yolları, KKK; AtlasGlobal, CAI; Corendon, FHY; Freebird (Hürkuş), MNB; MNG, OHY; Onur, PGT; Pegasus, SXS; Sun Express, TWI; Tailwind)

2019 yılı dış hat yolcu pazarından Türk Hava Yolları tek başına %61 pay almıştır. Pegasus %19, Sun Express %8, AtlasGlobal %3, Corendon %3, Onur Air %3, Freebird (Hürkuş) %1 ve Tailwind %1 oranında pay almışlardır (Grafik 16).

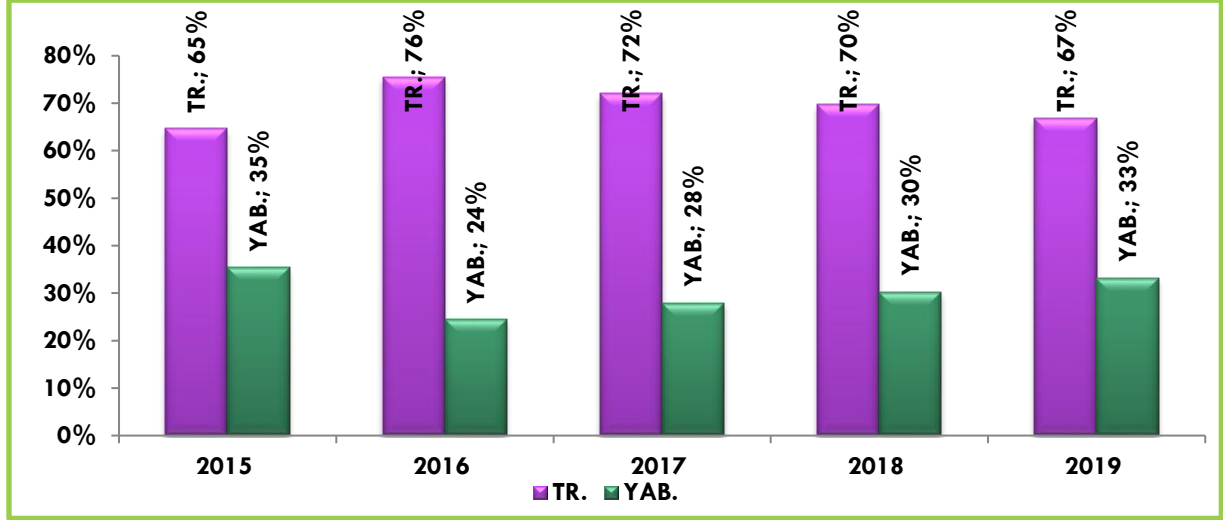
Grafik 16: 2019 Yılı Dış Hat Yolcu Taşımacılığında Hava Yolu Şirketleri Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)

(THY; Türk Hava Yolları, KKK; AtlasGlobal, CAI; Corendon, FHY; Freebird (Hürkuş), MNB; MNG, OHY; Onur, PGT; Pegasus, RUN; ACT, SXS; Sun Express, TWI; Tailwind)

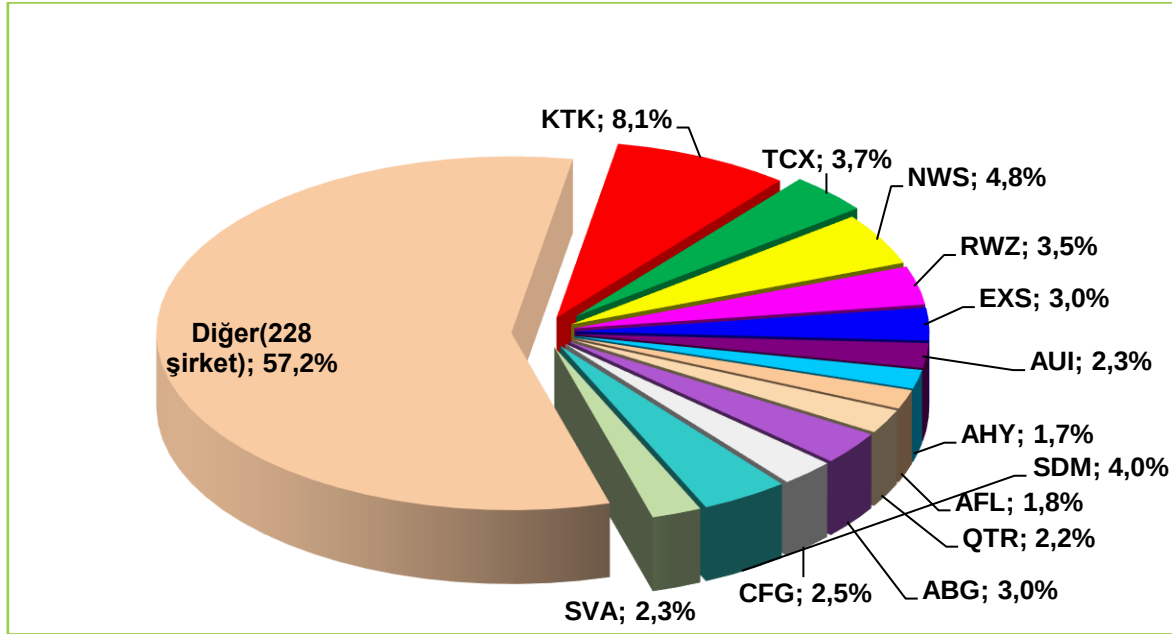
Son yıllarda Türk havacılık sektöründeki ivmelenme, Türk şirketlerinin dış hat payları toplamına da yansımıştır. Yurt dışı ticari yolcu taşımacılığında 2015 yılında %65/%35 olan yerli-yabancı hava yolları payı, 2016 yılında %76/%24'e yükselse de 2019 yılında yerli hava yolu taşıyıcılarımız lehine %67/%33 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 17).

Grafik 17: 2015-2019 Yılları Yerli-Yabancı Hava Yolu Şirketleri Dış Hat Yolcu Payları (Kaynak; DHMİ)

Ülkemize sefer yapan yabancı hava yolu şirketlerinin 2019 yılı yolcu payları da aşağıda gösterilmiştir. Grafiklerden görüleceği üzere en çok yolcu %8,1 ile Azur Air ve %4,8 ile Nordwind Airlines tarafından taşınmıştır (Grafik 18).

Grafik 18: 2019 Yılı Dış Hat Yolu Trafiğinde Yabancı Hava Yolu Şirketleri Payları (Kaynak; DHMİ)

(KTK; Azur Air, NWS; Nordwind Airlines, SDM; Rossiya Airlines, TCX; Thomas Cook Airlines, RWZ, RedWings, ABG; Royal Flight Airlines, EXS; Jet2 Airlines, CFG; Condor Airlines, AUI; Ukraine Airlines, SVA; Saudi Arabian Airlines, QTR; Katar Airways, RSY; Russian Sky Airlines, AFL; Aeroflot Airlines, AHY; Azerbaijan Airlines)

4.3. TÜRKİYE'NİN DÜNYA VE AVRUPA'DAKİ YERİ

Ülkemizin Dünya coğrafyasındaki avantajlı konumu, Dünya hava ulaşım ağı içerisinde etkin ve söz sahibi olabilme avantajını da beraberinde getirmektedir. Son dönemde yayınlanan göstergeler de bu yöndedir;

Tablo 4: Türkiye Avrupa Yolcu Trafiği Sıralaması (Kaynak:ENAC)

TÜRKİYE'NİN HAVAYOLU YOLCU TRAFİĞİ BAZINDA AVRUPA'DAKİ YERİ						
2003		2016	2017	2018	2019(*)	ÜLKELER
1		1	1	1	1	İNGİLTERE
3		2	3	3	2	ALMANYA
2		3	2	2	3	İSPANYA
7		5	4	4	4	TÜRKİYE
4		4	6	6	5	FRANSA
8		7	5	5	6	RUSYA
5		6	7	7	7	İTALYA
6		8	8	8	8	HOLLANDA
				10	9	İSVİÇRE
					10	PORTEKİZ

(*): ENAC kıtalarında ilk 50 havalimanı listesine göre hazırlanmıştır. Kesinleşmemiştir.

Ülkemiz 2019 yılı kesin olmayan sonuçlara göre Avrupa yolcu sıralamasında 4. sırada yer almıştır.

Tablo 5: Türkiye Dünya Yolcu Trafiği Sıralaması (Kaynak: ENAC)

TÜRKİYE'NİN HAVAYOLU YOLCU TRAFİĞİ BAZINDA DÜNYADAKİ YERİ						
2003		2016	2017	2018	2019(*)	ÜLKELER
1		1	1	1	1	ABD
8		2	2	2	2	ÇİN
3		3	4	4	3	JAPONYA
15		5	3	3	4	HİNDİSTAN
2		4	5	5	5	İNGİLTERE
9		8	9	9	6	BREZİLYA
5		7	7	7	7	ALMANYA
4		6	6	6	8	İSPANYA
		9	8	8	9	ENDONEZYA
18		11	10	10	10	TÜRKİYE
12		14	14	15	11	AVUSTRALYA
12		17	16	17	12	GÜNEY KORE
17		16	15	14	13	TAYLAND
13		18	18	18	14	MEKSİKA
6		10	12	12	15	FRANSA

(*): ENAC kıtalarında ilk 50 havalimanı listesine göre hazırlanmıştır. Kesinleşmemiştir.

Ülkemiz 2019 yılı kesin olmayan sonuçlara göre Dünya yolcu trafiği sıralamasında 10.sıradaki yerini korumuştur.

Tablo 6: Havalimanları Dünya Uçak Trafik Sıralaması (Kaynak: ENAC)

Havalimanları Dünya Uçak Trafik Sıralaması									
2017 YILI	2018 YILI	2019 YILI (*)		HAVALİMA NI KODU	ÜLKE	HAVALİMANI	2018 UÇAK TRAFİĞİ	2019 UÇAK TRAFİĞİ	DEĞİŞİM 19/18 (%)
2	1	1	➡	ORD	UNST	CHICAGO, ILLINOIS-O'HARE	903.747	919.704	1,8
1	2	2	➡	ATL	UNST	ATLANTA, GEORGIA	895.682	904.301	1,0
4	4	4	➡	DFW	UNST	DALLAS/FT. WORTH	667.213	720.007	7,9
3	3	3	➡	KLAX	UNST	LOS ANGELES, CALIFORNIA-INTL	706.273	673.841	-4,6
6	6	6	➡	DEN	UNST	DENVER, COLORADO	595.481	631.965	6,1
5	5	5	➡	PEK	CHIN	BJS-CAPITAL	614.022	594.329	-3,2
7	7	7	➡	CLT	UNST	CHARLOTTE NC	550.013	578.263	5,1
8	8	8	➡	KLAS	UNST	LAS VEGAS - MC CARRAN	539.857	552.962	2,4
9	9	9	➡	AMS	NETH	AMSTERDAM	517.737	515.811	-0,4
13	10	10	➡	FRA	GERF	FRANCFORT	512.115	513.912	0,4
10	11	11	➡	PVG	CHIN	SHANGHAI - PUDONG	504.794	511.846	1,4
11	12	12	➡	CDG	FRAN	PARIS - CHARLES DE GAULLE	488.092	504.836	3,4
		18	⬇	IST	TURK	İSTANBUL - İSTANBUL		330.854	
96	94	94	➡	SAW	TURK	İSTANBUL - SABİHA GÖKÇEN	232.275	235.723	1,5
146	120	100	⬆	AYT	TURK	ANTALYA	191.582	212.544	10,9
16	18	157	⬇	ISL	TURK	İSTANBUL-ATATÜRK	464.646	138.286	-70,2
198	202	184	⬆	ESB	TURK	ANKARA - ESENBOĞA	119.771	99.244	-17,1
269	278		⬆	ADB	TURK	İZMİR - ADNAN MENDERES	91.446	83.585	-8,6
483	553		⬆	ADA	TURK	ADANA	41.167	40.658	-1,2
ENAC Air Transport Data									

ENAC Air Transport Data

Dünya uçak trafiğine baktığımızda ilk 100'de 3 Havalimanımız bulunmaktadır.

Tablo 7: Havalimanları Dünya Yolcu Trafik Sıralaması (Kaynak: ENAC)

Havalimanları Dünya Yolcu Trafik Sıralaması								
2018 YILI	2019 YILI (*)		HAVALİMANI KODU	ÜLKE	HAVALİMANI	2018 YOLCU TRAFİĞİ (Milyon yolcu)	2019 YOLCU TRAFİĞİ (Milyon yolcu)	DEĞİŞİM 19/18 (%)
1	1	➡	ATL	UNST	ATLANTA, GEORGIA	107.394	110.531	2,9
2	2	➡	PEK	CHIN	BEIJING - CAPITAL	100.983	100.014	-1,0
4	3	⬆	LAX	UNST	LOS ANGELES-INTERNATIONAL	87.534	88.068	0,6
3	4	⬇	DXB	UNAR	DUBAI	89.149	86.423	-3,1
5	5	➡	HND	JAPN	TOKYO - HANEDA	87.369	85.509	-2,1
6	6	➡	ORD	UNST	CHICAGO - O'HARE	83.339	84.373	1,2
7	7	➡	LHR	UNKG	LONDON - HEATHROW	80.127	80.890	1,0
9	8	⬆	PVG	CHIN	SHA - PUDONG	74.006	76.153	2,9
10	9	⬆	CDG	FRAN	PARIS - CHARLES DE GAULLE	72.229	76.150	5,4
15	10	⬆	DFW	UNST	DALLAS - FORT WORTH	69.112	75.062	8,6
13	11	⬆	CAN	CHIN	GUANGZHOU	69.769	73.378	5,2
11	12	⬇	AMS	AMS	AMSTERDAM	71.053	71.707	0,9
8	13	⬇	HKG	CHIN	HONG KONG	74.562	71.538	-4,1
	14	⬇	ICN	KOREA	SEOUL		71.170	
14	15	⬇	FRA	GERM	FRANKFURT	69.510	70.556	1,5
	23	⬇	IST	TURK	İSTANBUL - İSTANBUL		51.971	
67	112	⬇	AYT	TURK	ANTALYA	31.954	35.973	12,6
63	114	⬇	SAW	TURK	İSTANBUL-SABİHA GÖKÇEN	34.140	35.573	4,2
16	151	⬇	IST	TURK	İSTANBUL - ATATURK	68.361	16.151	-76,4

ENAC Air Transport Data

Dünya yolcu trafiğine havalimanı bazında baktığımızda ise İstanbul Havalimanı 23. Sırada yer almıştır.

4.4. HAVACILIK SEKTÖR GÖSTERGELERİ

Tablo 8: Göstergeler ile Kurumsal Değişim ve Gelişim Faaliyetleri (Kaynak: DHMi)

DEVLET HAVA MEYDANLARI İŞLETMESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ						
Göstergeler ile Kurumsal Değişim ve Gelişim Faaliyetleri (2003-2019)						
	Göstergeler	2003	2018	2019	2023 (*)	2019/2003 (%)
1	TEMEL GÖSTERGELER					
1.1	Havalimanı Sayısı	26 Aktif Havalimanı	56 Aktif Havalimanı	56 Aktif Havalimanı	63 Aktif Havalimanı	115%
1.2	Yolcu Terminaleri Toplam Alanı (m ²)	541.152	3.678.293	3.678.293	-	580%
1.3	DHMi Personeli (Doğrudan Çalışan)	6.825	10.347	11.026	-	62%
1.4	Dolaylı Çalışan Personel	1.343	6.754	7.102	-	429%
1.5	Terminal Kapasitesi (Milyon Yolcu/Yıl)	55,1	356	317	386,6	475%
1.6	Uçak Park Yeri	326	1491	1.491	-	357%
1.7	Seyrüsefer Yardımcı Cihazları	215	406	407	-	89%
1.8	Uçuş Yolları	44.569 km.	74.640 km.	74.640 km.	-	67%
2	SHGM GÖSTERGELERİ					
2.1	Büyük Gövdeli Uçak Sayısı	162	515	546	-	237%
2.1.1	Toplam Hava Aracı	626	1.404	1.404	-	124%
2.2	Havayolu Koltuk Kapasitesi	27.599	97.351	103.763	-	276%
2.3	Havayolu Kargo Kapasitesi (Ton)	303	2.194	2.296	-	658%
2.4	Yurt Dışı Uçuş Noktası	60	318	328	-	447%
2.5	Havayolu Sektörü Ciro (Milyar TL)	3,06	110,00	110,00	-	3491%
2.6	Havayolu Sektörü İstihdamı (Kişi)	65.000	205.000	205.000	-	215%
2.8	Hava Ulaştırma Anlaşması Bulunan Ülke	81	171	173	-	114%
3	TRAFİK GÖSTERGELERİ					
3.1	Toplam Yolcu sayısı (Direkt Transit Dahil)	34.443.655	210.947.639	208.911.338	228.561.931	507%
3.1.1	İç Hat Yolcu Sayısı	9.147.439	112.911.108	99.946.572	97.616.668	993%
3.1.2	Dış Hat Yolcu Sayısı	25.296.216	97.587.056	108.427.124	130.407.500	329%
3.2	Uçak Trafikliği (Overflight Dahil)	529.205	2.017.220	2.034.430	2.171.023	284%
3.2.1	İç Hat Uçak Trafikliği	156.582	892.405	839.894	882.725	436%
3.2.2	Dış Hat Uçak Trafikliği	218.405	651.764	716.523	734.506	228%
3.3	Hizmet Verilen Günlük Uçuş Trafikliği (Overflight Dahil)	1.450	5.527	5.574	5.948	284%
3.4	Havalimanları Uçak Trafikliği (İniş+Kalkış)	374.987	1.544.169	1.556.417	1.617.231	315%
3.5	Günlük Havalimanları Uçak Trafikliği (İniş+Kalkış)	1.027	4.231	4.264	4.431	315%
3.6	Günlük Yolcu Trafikliği	94.366	577.939	572.360	626.197	507%

Tablo 9: Türkiye'deki Havacılık İşletme Sayıları (Kaynak: SHGM)

HAVACILIK İŞLETMESİ SAYILARI								
	2003	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 Nisan
Havayolu İşletmesi	13	13	13	13	13	11	11	11
Hava Taksi İşletmesi	52	50	49	45	43	43	42	42
Genel Havacılık İşletmesi	32	65	72	72	78	82	83	85
Balon İşletmesi	6	25	25	26	26	31	34	34
Bakım ve Eğitim İşletmeleri	40	104	120	125	133	171	173	171
Yer Hizmeti Kuruluşları	37	47	46	47	42	37	38	40
Aktif Havalimanı	26	53	55	55	55	56	56	56

Tablo 10: Türkiye Hava Aracı Sayıları ve Yolcu-Kargo Kapasitesi (Kaynak: SHGM)

2003-2020 Hava Aracı ve Yolcu-Kargo Kapasiteleri								
Yıllar	Havayolu İşletmesi			Hava Aracı Sayıları				TOPLAM
	Uçak Sayısı	Koltuk Kapasitesi	Kargo Kapasitesi (Kg)	Hava Taksi	Genel Havacılık	Balon	Zirai Mücadele	
2003	162	27.599	302.737	131	162	34	137	626
2004	202	34.403	471.734	129	173	36	130	670
2005	240	39.903	649.562	157	181	36	123	737
2006	259	42.335	873.539	192	189	43	127	810
2007	250	40.185	962.539	243	192	44	78	807
2008	270	43.524	1.093.096	245	196	57	63	831
2009	297	47.972	1.121.108	251	213	67	60	888
2010	349	56.638	1.118.933	253	226	97	59	984
2011	346	55.662	1.136.866	259	241	108	69	1.023
2012	370	65.208	1.264.513	267	243	167	60	1.107
2013	385	66.639	1.639.130	214	283	203	58	1.143
2014	422	76.297	1.349.875	212	322	213	62	1.231
2015	489	90.259	1.759.600	219	336	241	62	1.347
2016	540	100.365	1.821.600	231	347	237	62	1.417
2017	517	97.500	1.866.450	208	377	239	62	1.403
2018	515	97.351	2.194.450	200	367	260	62	1.404
2019	546	103.763	2.296.450	194	376	301	62	1.479
2020 Nisan	542	102.622	2.500.450	194	380	323	62	1.501

5. HAVAYOLU SEKTÖRÜ ALTYAPI VE ÜSTYAPI YATIRIMLARI

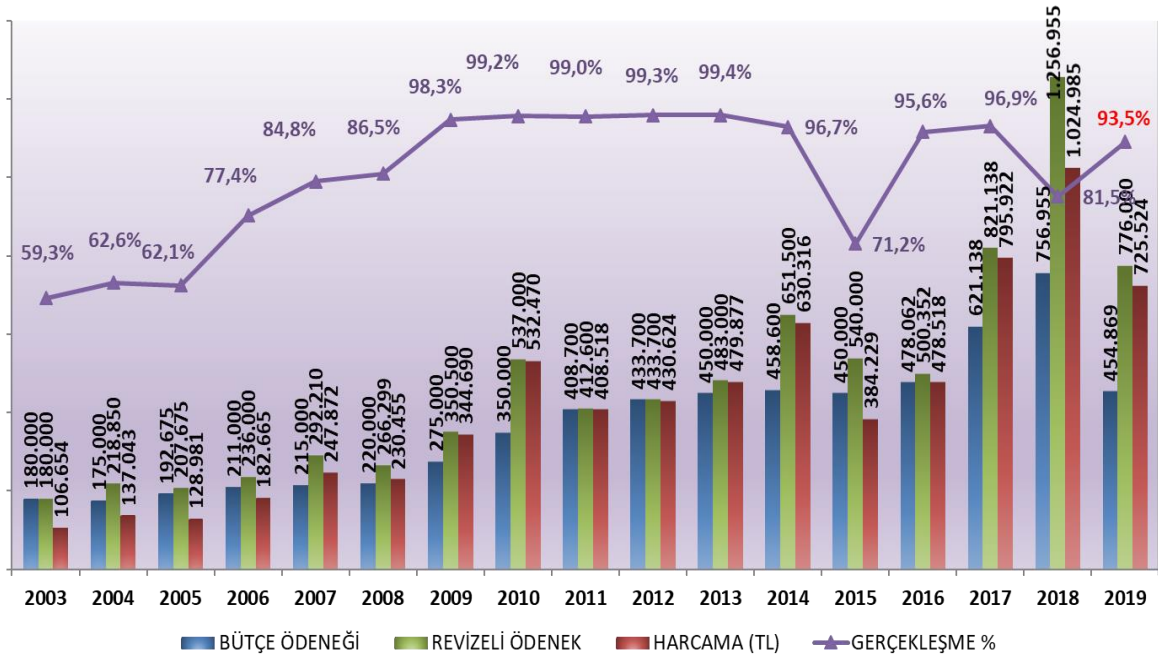
5.1. DHMİ ÖZKAYNAK TAMAMLANAN /DEVAM EDEN/PLANLANAN PROJELER

5.1.1 DHMİ ÖZKAYNAK PROJELERİ

Hava trafik yönetimi ve havalimanı işletmeciliği alanında, küresel boyutta rekabet gücüne haiz dünyanın öncü Kuruluşlarından biri olma vizyonu ile havacılık sektöründe uluslararası standartlarda, kaliteli, güvenli ve konforlu hava seyrüsefer ve havalimanı işletme hizmetleri sunmayı kendine misyon edinmiş Kuruluşumuz, bu doğrultuda havalimanları altyapı ve üstyapı yatırımlarına devam etmektedir

Sivil Havacılık Faaliyetlerinin gereği olan; havalimanlarının işletilmesi, meydan yer hizmetlerinin yapılması, hava trafik kontrol hizmetlerinin ifası, seyrüsefer sistem ve kolaylıklarının kurulması ve işletilmesi, bu faaliyetler ile ilgili diğer tesis ve sistemlerin kurulması, işletilmesi en son teknoloji ile donatılması, eski olanların modernize edilmesi, çağdaş havacılık düzeyine çıkartılması ve yeni havalimanlarının inşa edilip, sektöre kazandırılmasını sağlamak amacıyla Kuruluşumuza 2019 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programı ile 40 ana proje için 454.869.000 TL ödenek tahsis edilmiştir.

Yıl içerisinde yatırım programına iki alt proje daha dahil edilmiş, bu projeler ve ödenek ihtiyacı duyulan diğer projeler için toplam 321.131.000 TL ek ödenek tahsis edilerek toplam ödenek miktarı 776.000.000 TL'ye yükselmiştir. 2019 yılsonu itibariyle toplam 725.523.958,21 TL harcama yapılmış ve % 93,5 oranında gerçekleşme sağlanmıştır. Kuruluşumuz öz kaynak yatırım gerçekleşmesi yıllara göre aşağıdaki şekildedir.

Grafik 19: 2002-2019 Yatırım Gerçekleşme Durum Grafiği(Kaynak: DHMİ)

Son dönem yapılan kapsamlı havacılık çalışmaları ile ülkemizde 30 yeni havalimanının aktif uçuş ağına eklenmesiyle birlikte sivil hava trafiğine aktif olarak açık olan havalimanı sayısı 56'ya yükselmiştir.

Bu kapsamda; son dönemde Iğdır-Şehit Bülent Aydın Havalimanı (2012), Aydın-Çıldır Havalimanı (2012), Kastamonu Havalimanı (2013), Bingöl Havalimanı (2013), Şırnak-Şerafettin Elçi Havalimanı (2013), Hakkâri- Selahaddin Eyyubi Havalimanı (2015), Ordu Giresun Havalimanı (2015) ve İstanbul Havalimanı I. Etap I. faz (2018) hizmete verilmiştir.

Kuruluşumuzca, 2018 yılında Kahramanmaraş ve Muş Sultan Alparslan Havalimanları Yeni Terminal Binaları ile 2019 yılında da Balıkesir Merkez Havalimanı Yeni Terminal Binası hizmete vermiştir.

Çukurova Havalimanı

Çukurova Havalimanı İki kısımda yapılacak havalimanı projesinde; “Çukurova Havalimanı Altyapı Tesisleri Yapımı” işine 09.01.2017 tarihi itibarıyla başlanılmış, “Çukurova Havalimanı Üst Yapı Tesisleri Yapımı” işine ise 07.05.2018 tarihi itibarıyla başlanılmış olup anılan Havalimanı projesinin alt yapı inşaatı Bakanlığımız DHMİ Genel Müdürlüğü yatırım programı kapsamında devam etmektedir. Ancak; üst yapı inşaatının (terminal ve mütemmim tesisler) mevcut ekonomik gelişmeler çerçevesinde, özkaynaklarla inşa edilmesi yerine, Yap-İşlet-Devret modeli kapsamında gerçekleştirilmesine ilişkin değerlendirme çalışmalarına Kuruluşumuzca (DHMİ) devam edilmektedir.

Tokat Havalimanı

Tokat ve yöresinin hava ulaşım ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak yeni bir havalimanı yapılması planlanmaktadır. İki kısımda ihalesi gerçekleştirilen yeni havalimanı projesinde; “Tokat Yeni Havalimanı PAT Sahaları Yapımı” işinin 18.07.2018 tarihi itibarıyla, “Tokat Yeni Havalimanı Üstyapı Tesislerinin Yapımı” işinin ise 31.07.2018 tarihi itibarıyla yer teslimi yapılarak işe başlanılmıştır.

Gaziantep Havalimanı Yeni Terminal Binası

Diyarbakır’dan sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin köprülülü(6 Adet) olarak inşa edilen ikinci havalimanı olacaktır. Gaziantep Havalimanı Terminal Binası ile Apron Yapımı işinin devam etmektedir.

Siirt Havalimanı terminal binasının yenilenmesi, Kayseri Havalimanı terminal binası ile Samsun Havalimanı terminal binasının yenilenmesi planlanmaktadır.

Kuruluş olarak havalimanlarımızda terminal kapasitelerinin ve yolcu konforunun artırılmasına yönelik yeni yatırımlar yapılmaya devam edilecek olup uluslararası standartlarda sivil havacılık hizmeti sağlanması en önemli amaçlarımız arasında yer almaktadır.

Sektöre kazandırılan yeni havalimanı ve terminal binalarının yanı sıra, uluslararası standartlarda hava seyrüsefer hizmeti verilebilmesi ve uçuş güvenliğinin sağlanmasına yönelik hayati öneme sahip PAT Sahaları yatırımları Kuruluşumuzun öncelikleri arasında yer almaktadır. Ankara Esenboğa, Muğla Milas Bodrum, Erzurum, Adıyaman, Diyarbakır Havalimanlarında PAT Sahaları yapım ve onarım çalışmaları devam etmekte olup önümüzdeki dönemde Gaziantep, Trabzon, Kayseri,

Kars Harakani ve Sivas Nuri Demirağ Havalimanları PAT Sahaları işlerinin yapılması hedeflenmektedir.

Ülkemiz sivil havacılığının uluslararası boyutta sahip olduğu önemli konumunun daha da etkin hale getirilmesini teminen havacılık sektöründeki teknolojik gelişmelerinin takibi ve milli imkânlarımızla yeni projelerin geliştirilmesini mümkün kılan Ar-Ge projelerine Kuruluşumuzca hassasiyet gösterilmesine devam edilecektir.

5.1.2 DHMİ TAMAMLANAN HAVALİMANI YATIRIMLARI

Bakanlığımızca gerçekleştirilen mevzuat düzenlemeleri neticesinde 2003 yılında başlatılmış olan “Bölgesel Havayolu Taşımacılığı” uygulamaları ile uçak trafiğine kapalı bulunan havalimanları açılmış, uçak seferi bulunmayan havalimanlarına uçuşlar başlamış, bunun yanı sıra sektöre yeni havalimanları kazandırılmıştır.

Daha önce hava trafiğine kapatılan;

- Sivas Nuri Demirağ Havalimanı 29.10.2003 tarihinde,
- Tokat Havalimanı 11.04.2006 tarihinde,
- Uşak Havalimanı 22.05.2006 tarihinde,
- Balıkesir-Merkez Havalimanı 19.02.2007 tarihinde,
- Zonguldak Çaycuma Havalimanı 20.08.2007 tarihinde,
- Sinop Havalimanı ise 15.07.2008 tarihinde, yeniden hava trafiğine açılmıştır.

Havacılık sektöründe yaşanan gelişmelere paralel olarak;

- 2007 yılında Şanlıurfa GAP Havalimanı,
- 2007 yılında Hatay Havalimanı,
- 2008 yılında Amasya-Merzifon Havalimanı,
- 2009 yılında Gazipaşa Alanya Havalimanı,
- 2010 yılında Gökçeada Havalimanı,
- 2011 yılında Kocaeli Cengiz Topel Havalimanı,
- 2012 yılında Zafer Havalimanı,
- 2012 yılında Iğdır Şehit Bülent Aydın Havalimanı,
- 2012 yılında Aydın-Çıldır Havalimanı,
- 2013 yılında Bingöl Havalimanı,
- 2013 yılında Kastamonu Havalimanı,
- 2013 yılında Şırnak Şerafettin Elçi Havalimanı,

- 2015 yılında Hakkâri Yüksekova Selahaddin Eyyubi Havalimanı,
- 2015 yılında Ordu-Giresun Havalimanı,
- 2018 yılında İstanbul Havalimanı sektöre kazandırılmıştır.

5.1.4 DHMİ TAMAMLANAN TERMİNAL BİNASI YATIRIMLARI

- Bursa-Yenişehir Havalimanı (2003)
- Erzurum Havalimanı Terminal binası (2005)
- Gaziantep Havalimanı Terminal Binası (2005)
- Malatya Havalimanı Terminal Binasının Büyütülmesi (2005)
- Kayseri Havalimanı Dış Hatlar Terminali (2007)
- Çanakkale Havalimanı Terminal Binası (2007)
- Denizli-Çardak Havalimanı (2007)
- Trabzon Havalimanı İç Hatlar Terminali (2008)
- Batman Havalimanı Terminal Binası (2010)
- Kayseri Havalimanı İç Hatlar Terminal Binası (2010)
- Malatya Havalimanı Terminali Aks İlavesi (2010)
- Sivas Nuri Demirağ Havalimanı İç ve Dış Hatlar Terminal Binası (2010)
- Erzincan Havalimanı Terminal Binası (2011)
- Hatay Havalimanı Terminal Binası (2011)
- Van Ferit Melen Havalimanı Terminal Binası Aks İlavesi (2011)
- Adana Havalimanı Çelik Konstrüksiyon Gelen Yolcu Salonu (2012)
- Elazığ Havalimanı Terminal Binası (2012)
- Adıyaman Havalimanı Terminal Binası (2013)
- Kars Harakani Havalimanı Terminal Binası (2013)
- Konya Havalimanı Terminal Binası (2014)
- Mardin Havalimanı Terminal Binası Yapımı İş (2014)
- Balıkesir-Koca Seyit Havalimanı Terminal Binası Yapımı İş (2014)
- Ağrı Ahmed-i Hani Havalimanı Terminal Binası (2015)
- Diyarbakır Havalimanı Terminal Binası (2015)
- Van Ferit Melen Havalimanı Terminali Aks İlavesi ile Teknik ve Kule Yapımı (2017)
- Çanakkale Havalimanı Terminal Binası (2017)
- Sinop Havalimanı Terminal Binası (2017)
- Kahramanmaraş Havalimanı Terminal Binası (2018)
- Muş Sultan Alparslan Havalimanı Terminal Binası (2018)
- Balıkesir Merkez Havalimanı Terminal Binası (2019)

5.1.4 DHMİ TAMAMLANAN PAT SAHASI YATIRIMLARI

- Adana Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2003)
- Dalaman Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2003)
- Gaziantep Havalimanı Altyapı İnşaatı (2003)
- Atatürk Havalimanı Yeni Apron Yapılması ve PAT Sahalarının Onarımı (2003)
- Adnan Menderes Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2004)
- Van Ferit Melen Havalimanı PAT Sahası Büyük Onarımı ve Müteferrik İşler İnşaatı (2004)
- Trabzon Havalimanı Apron Tevsii ve Müteferrik İşler İnşaatı (2004)
- Atatürk Havalimanı 18/36 Paralel Pisti ile Apron Bağlantı Yolları Yapımı (2004)
- Atatürk Havalimanı 18/36 Paralel Pist ve Apron İkmal, Çevre Yolu Yapımı ve PAT Sahaları Aydınlatma Altyapısı İnşaatı (2004)
- Atatürk Havalimanı 18/36 Pist ve 06/24 Pisti 06 Tarafı Yaklaşma Işıklarının ICAO Standartlarına Getirilmesi İş (2004)
- Antalya Havalimanı II. Pist İnşaatı ve İlave Apron Yapımı (2005)
- Gökçeada Havalimanı Altyapı İnşaatı (2005)
- Esenboğa Havalimanı 03L-R/21L-R Pist Başı Yaklaşma Işıklarının ICAO Standartlarına Getirilmesi İş (2006)
- Trabzon Havalimanı 11/29 Yaklaşma Işıklarının ICAO Standartlarına Getirilmesi ve Regülatör Binası Yapımı (2006)
- Tokat Havalimanı 22/04 Pistinin Rehabilitasyonu İnşaatı (2006)
- Gaziantep Havalimanı Pistinin Standartlara Uygun Hale Getirilmesi İş (2006)
- Sivas Nuri Demirağ Havalimanı Pist Genişletilmesi ve Müteferrik İşler İnşaatı (2006)
- Adnan Menderes Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2007)
- Antalya Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2007)
- Atatürk Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2007)
- Kahramanmaraş Havalimanı Pist Yaklaşma Işıklarının ICAO Standartlarına Getirilmesi (2007)
- Kars Harakani Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2007)
- Van Ferit Melen Havalimanı PAT Sahaları Onarımı, Apron Genişletilmesi, Pist Sonu Cebi Yapılması (2007)
- Mardin Havalimanı Apron Büyütülmesi ve PAT Sahaları Onarımı (2008) Hatay Havalimanı Alt Yapı İkmal İnşaatı (2008)
- Malatya Havalimanı Apron Büyütülmesi ve PAT Sahaları Onarımı İnşaatı (2008)
- Antalya Havalimanı Askeri Pist Onarımı ve İlave Taksiyolları Yapımı (2008)

- Antalya Havalimanı 18/36 Pisti Paralel Taksiyolu Banket Genişletilmesi ve PAT Sahaları Onarımı (2008)
- Çanakkale Havalimanı Apron Büyütülmesi İşi (2008)
- Malatya Havalimanı Paralel Taksiyolunun Piste Dönüştürülmesi (2009)
- Samsun Çarşamba Havalimanı İlave Apron Büyütülmesi ve PAT Sahaları Onarımı İkmal İnşaatı (2009)
- Uşak Havalimanı PAT Sahaları Onarımı, Pist ve Apron Genişletilmesi, Pist Aydınlatılması (2010)
- Adana Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2010)
- Esenboğa Havalimanı Pistinin CAT III Standartlarına Getirilmesi İşi (2010)
- Kahramanmaraş Havalimanı PAT Sahalarının Genişletilmesi İşi (2010)
- Erzurum Havalimanı Pistinin CAT II Standartlarına Getirilmesi ve PAT Sahaları Onarımı, Tadili ve Apron Yapılması (2010)
- Siirt Havalimanı PAT Sahaları Onarımı ve Pist Onarımı (2010)
- Antalya Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2010)
- Balıkesir Koca Seyit Havalimanı PAT Sahaları, Alt Yapı Tesisleri İnşaatı (2010)
- Iğdır Şehit Bülent Aydın Havalimanı Altyapı İkmal ve Müteferrik İşler İnşaatı (2011)
- Atatürk Havalimanı 05/23 Pist Onarımı ve Uzatılması İşi (2011)
- Antalya Havalimanı Paralel Taksiyolu ve Bağlantı Taksiyolu Yapımı (2011)
- Erzincan Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2011)
- Konya Havalimanı Apron Yapımı (2011)
- Ağrı Ahmed-i Hani Havalimanı Pist Genişletilmesi (2011)
- Eskişehir Hasan Polatkan Havalimanı PAT Sahalarının Geliştirilmesi (2011)
- Trabzon Havalimanı Apron Büyütülmesi (2012)
- Mardin Havalimanı Pist Genişletmesi ve PAT Sahaları Onarımı (2012)
- Adıyaman Havalimanı Pist Genişletilmesi ile Apron ve Taksiyolu Yapımı (2012)
- Kastamonu Havalimanı PAT Sahaları Onarım ve Tevsii (2012)
- Bingöl Havalimanı Altyapı İkmal ve Müteferrik İşler (2012)
- Gaziantep Havalimanı Apron Genişletilmesi (2013)
- Tekirdağ-Çorlu Atatürk Havalimanı PAT Sahalarının Genişletilmesi, Onarımı ve 05 Pistbaşı Aydınlatma Sisteminin CAT II Standartlarına Dönüştürülmesi (2013)
- Hatay Havalimanı Apron Genişletilmesi ile Şerit Sahaların Standart Hale Getirilmesi (2013)

- Milas-Bodrum Havalimanı Taksiyolunun Piste Dönüştürülmesi ile Hızlı Taksiyolu Yapımı İşi (2013)
- Gaziantep Havalimanı Apron Genişletilmesi (2013)
- Diyarbakır Havalimanı Apron ve Taksiyolu Yapımı (2013)
- Esenboğa Havalimanı Hızlı Taksiyolları ve Apron Yapımı (2013)
- Çanakkale Havalimanı Pist Uzatılması, Genişletilmesi ve PAT Sahaları Onarımı (2014)
- Sinop Havalimanı Pist Onarımı ve Tevsii ile Yeni Apron ve Taksiyolu Yapımı (2014)
- Malatya Havalimanı PAT Sahaları Onarımı ve Çevre Tel Örgüsü Yapılması (2016)
- Konya Havalimanı II. Apron Bağlantı Taksiyolu, Apron Bariyer Binası ve Acil Çıkış Yolları Yapılması (2016)
- Gaziantep Havalimanı Pist Rehabilitasyonu İkmal İnşaatı (2016)
- Balıkesir Koca Seyit Havalimanı Drenaj Kanallarının Rehabilitasyonu ile RESA ve Şerit Sahalarının Tanzimi (2016)
- Van Ferit Melen Havalimanı 03 Pist Başı Bataklık Alanın Doldurulması ve Şerit Sahaların Düzenlenmesi (2016)
- Kocaeli Cengiz Topel Havalimanı Bağlantı Taksiyolu Yapımı ile İlave Apron Yapılması (2016)
- Atatürk Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2016)
- Sinop Havalimanı Apron, Taksiyolu ve Diğer Altyapı İşleri (2017)
- Kapadokya Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2017)
- Samsun-Çarşamba Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2017)
- Kars Harakani Havalimanı PAT Sahaları Yapımı (2018)
- Antalya Havalimanı Yağmur Suyu Drenaj Sisteminin Rehabilitasyonu (2018)
- Antalya Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2018)
- Van Ferit Melen Havalimanı PAT Sahaları Onarımı (2018)
- Siirt Havalimanı Muhtelif Altyapı İşleri (2018)
- Adnan Menderes Havalimanı Apron ve Taksiyolları Yapımı (2019)

5.2. AYGM – (ALTYAPI YATIRIMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ) PROJELERİ

Rize-Artvin Havalimanı İnşaatı İşi

Deniz üzerine inşa edilen ülkemizde ilk, dünyada sayılı havalimanlarından olan Ordu - Giresun Havalimanı örnek alınarak tamamı deniz dolgusu üzerinde olacak şekilde Rize - Artvin ve yöresinin hava ulaşım ihtiyacının karşılanması amacıyla havalimanının yapımına Bakanlığımız Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü tarafından 14.02.2017 tarihinde başlanılmıştır.

Yozgat Havalimanı Altyapı Tesisleri İnşaatı İşi

Bakanlığımız Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü Yatırım Programında bulunan işin ihalesi tamamlanmış olup yapımına devam edilmektedir. Üstyapı işleri uygulama projeleri teminine yönelik çalışmalara tamamlanmış olup ihale aşamasındadır.

Bayburt - Gümüşhane Havalimanı

Bakanlığımız Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü yatırım programında yer alan işin altyapı tesislerine ait yapım faaliyetlerine başlanılmıştır.

5.3. DHMİ KÖİ PROJELERİ

DHMİ Genel Müdürlüğü tarafından bugün itibariyle ülkemiz havacılık sektöründe gerçekleştirilen Kamu Özel İş birliği projesi sayısı 17'ye ulaşmıştır.

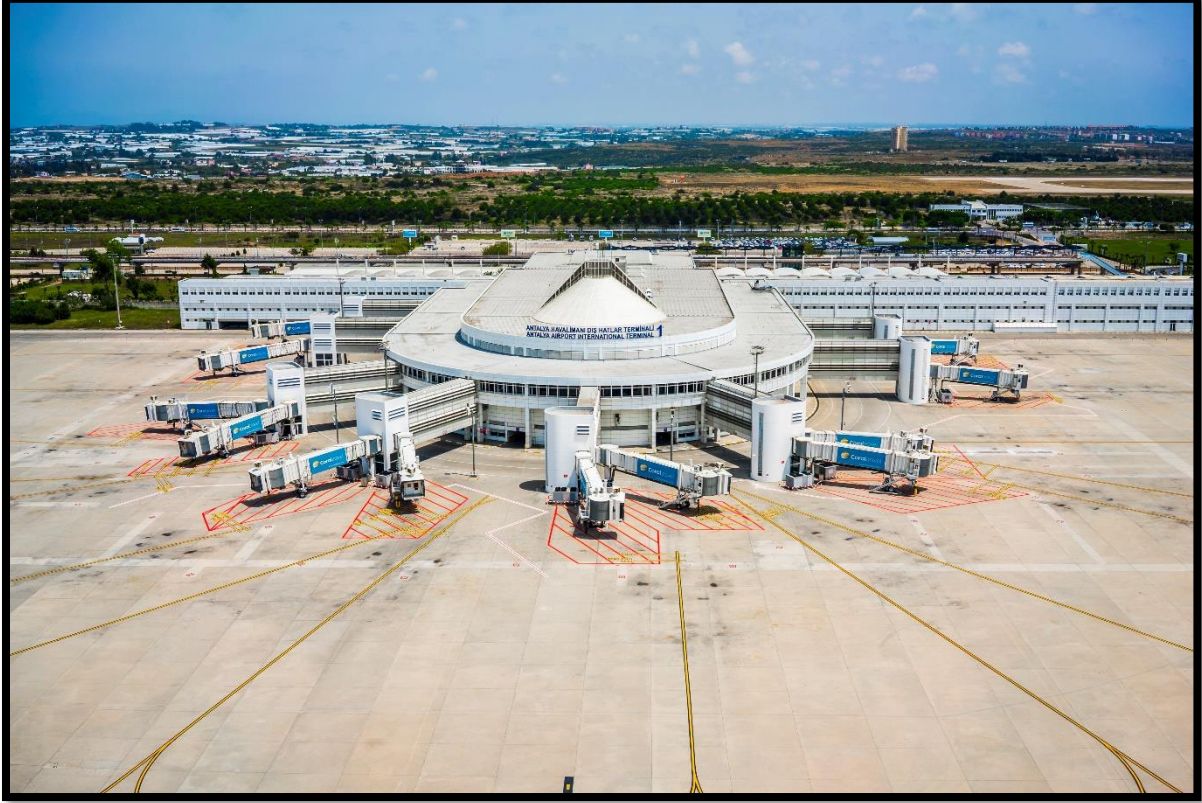
Bu projelerin 9 adedi 3996 sayılı Kanun kapsamındaki Yap-İşlet-Devret modeli projelerdir. 8 adedi ise mevcut tesislerin İşletme Haklarının devrine yönelik 5335 sayılı Kanun kapsamındaki projelerdir. Bu çerçevede;

5.3.1 İŞLETİM SÜRESİ SONA EREN (YİD) PROJELER

ANTALYA HAVALİMANI I. DIŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

Antalya Havalimanına 5 Milyon yolcu/yıl kapasiteli I. Dış Hatlar Terminal Binası, ihalesi 07.12.1993 tarihinde gerçekleştirilerek 01.04.1998 tarihinde hizmete verilmiştir. Projenin toplam yatırım maliyeti 75.902.000.- \$'dır.

Antalya Hava Limanı Uluslararası Terminal İşletmeciliği A.Ş tarafından işletilen Antalya Havalimanı I. Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi 9 yıl 45 gün olup, 13.09.2007 tarihinde işletme süresi sona ermiştir.

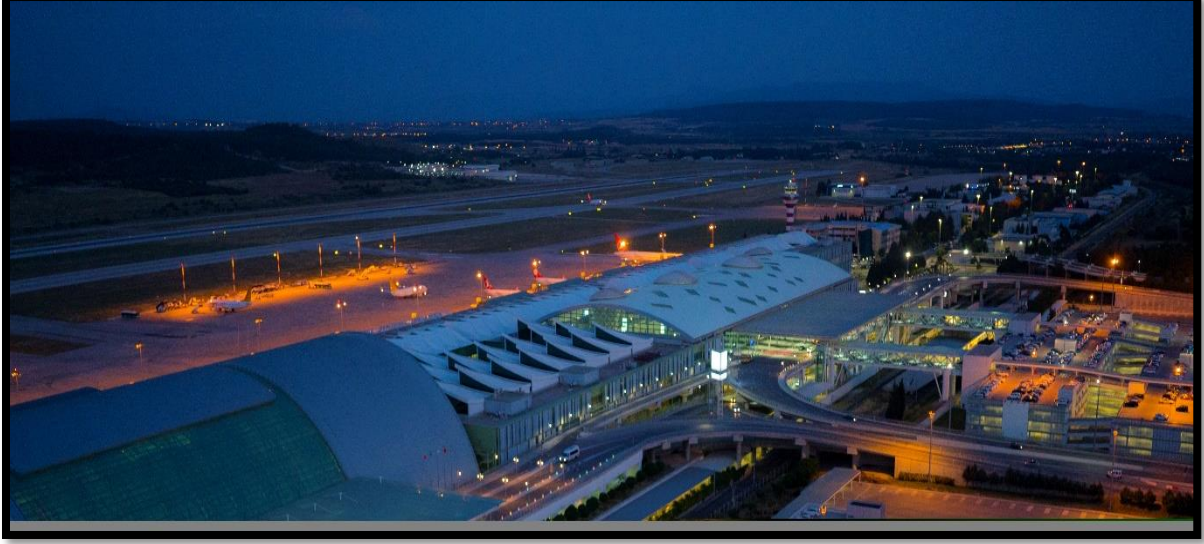
ATATÜRK HAVALİMANI YENİ DİŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

16.05.1997 tarihinde ihale edilen 20 milyon yolcu/yıl kapasiteli Atatürk Havalimanı Dış Hatlar Terminal Binası ve Katlı Otoparkı projesi ilave tesisler dahil 397.793.500 ABD Doları yatırım maliyeti karşılığında TAV Yatırım, Yapım ve İşletme A.Ş. tarafından 4 yıl 10 ay 15 gün süre ile işletilerek 02.07.2005 tarihinde Kuruluşumuza devredilmiştir.

ANTALYA HAVALİMANI II. DİŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

Antalya Havalimanına 5 Milyon yolcu/yıl kapasiteli II. Dış Hatlar Terminal Binası ihalesi 04.11.2003 tarihinde gerçekleştirilerek 07.04.2005 tarihinde hizmete verilmiştir. Projenin toplam yatırım maliyeti 85.386.000.-\$'dır.

Çelebi-IC A.Ş. tarafından işletilen Antalya Havalimanı II. Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi 3 yıl 5 ay 26 gün olup, 22.09.2009 tarihinde işletme süresi sona ermiştir.

ADNAN MENDERES HAVALİMANI YENİ DIŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

Adnan Menderes Havalimanına 5 Milyon yolcu/yıl kapasiteli yeni bir dış hatlar terminali inşa edilerek 13.09.2006 tarihinde hizmete verilmiştir. İşin bünyesinde Mevcut Dış Hatlar Terminal Binasının İç Hatlara Dönüştürülmesi, buna bağlı olarak tüm sistem ve cihazların yenilenmesi ile bagaj tarama sistemleri (EDS) tesis edilerek 11.05.2007 tarihinde hizmete verilmiş olup, projenin toplam yatırım maliyeti 138.886.782.-€ 'dur.

TAV İzmir Adnan Menderes Havalimanı Uluslararası Terminal İnşaatı İşletmeciliği ve Yatırım A.Ş. tarafından işletilen Adnan Menderes Havalimanı Yeni Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi 7 yıl 4 ay 26 gün olup; 10.01.2015 tarihinde işletme süresi sona ermiştir.

DALAMAN HAVALİMANI YENİ DIŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

Dalaman Havalimanına 5 Milyon yolcu/yıl kapasiteli yeni bir dış hatlar terminali, inşa edilerek 01.07.2006 tarihinde hizmete verilmiştir. Projenin toplam yatırım maliyeti 91.977.688.- \$'dır.

ATM Havalimanı Yapım ve İşletme A.Ş. tarafından işletilen Dalaman Havalimanı Yeni Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi, 8 yıl 2 ay 17 gün olup; 28.04.2015 tarihinde işletme süresi sona ermiştir.

MİLAS- BODRUM HAVALİMANI YENİ DIŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

Yap-İşlet-Devret modeli kapsamında 5 Milyon yolcu/yıl kapasiteli yeni bir dış hatlar terminal binası ihalesi 02.08.2006 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Projenin toplam yatırım maliyeti 88.643.000 €'dur.

Söz konusu ihaleyi Teknotes A.Ş./Belgrad Havalimanı kamu şirketi ortak girişimi 45 aylık (3 yıl 9 ay) işletme süresi karşılığı kazanmış olup yeni kurulan Mondial Milas Bodrum Havalimanı Uluslararası Terminal İşletmeciliği ve Yatırım A.Ş. ile İdaremiz arasında 25.05.2009 tarihinde Uygulama Sözleşmesi imzalanmıştır. Söz konusu işin işletme süresi 22.10.2015 tarihinde sona ermiştir.

5.3.2 İŞLETME SÜRESİ DEVAM EDEN (YİD)PROJELER

ESENBOĞA HAVALİMANI YENİ İÇ-DIŞ HATLAR TERMİNAL BİNASI VE MÜTEMMİMLERİ PROJESİ

Esenboğa Havalimanı Yeni İç-Dış Hatlar Terminal Binası ve Mütemmimleri İnşaatı, 16.10.2006 tarihinde tamamlanarak hizmete girmiştir. 20 Milyon yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminal Binasının, toplam yatırım maliyeti 188.702.557.- €'dur.

TAV Esenboğa Yatırım, Yapım ve İşletme A.Ş. tarafından işletilen Havalimanının işletme süresi 15 yıl 8 ay olup, 24.05.2023 tarihinde işletme süresi sona erecektir.

ZAFER HAVALİMANI

Yap-İşlet-Devret modeli ile 28.07.2010 tarihinde ihalesi gerçekleştirilmiş olup; ihaleyi 29 yıl 11 ay işletmek üzere IC İÇTAŞ İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş. kazanmıştır. 2 Milyon yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminal Binası ile Havalimanının, finansman giderleri hariç toplam yatırım maliyeti 50.000.000 Euro (Ellimilyoneuro)'dur. Söz konusu Havalimanının işletmeye başlayış tarihi 24.11.2012 olup işletme süresi bitim tarihi 21.03.2044'dür.

İSTANBUL HAVALİMANI PROJESİ

İstanbul Havalimanı projesinin, 3996 sayılı Kanun ve 2011/1807 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde, Yap-İşlet-Devret modeli ile ihalesi İdaremizce 03.05.2013 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Açık artırma şeklinde yapılan ihale sonucunda; İstanbul Havalimanının Yap-İşlet-Devret modeli ile toplam 10.247.000.000.-€ bedelle yatırımı, ilk etabının en geç 42 ayda tamamlanarak işletmeye verilmesi ve 25 yıllık işletme süresi karşılığında en yüksek kira bedelini (22.152.000.000.-€+KDV) Limak İnş. San. ve Tic. A.Ş./Kolin İnş. Tur. San. ve Tic. A.Ş./Cengiz İnş. San. ve Tic. A.Ş./Mapa İnş. ve Tic. A.Ş./Kalyon İnş. San. ve Tic. A.Ş. Ortak Girişiminin görevlendirilmesi hususunda alınan “Görevlendirme Kararının” Kuruluşumuz Yönetim Kurulunca uygun görülmesini müteakip, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı tarafından onaylanmıştır. Görevli Şirketçe kurulan yeni şirket “İGA Havalimanı İşletmesi Anonim Şirketi” ile İdaremiz arasında 19.11.2013 tarihinde Uygulama Sözleşmesi İmzalanmıştır.

İstanbul Havalimanı Projesi 4 etapta gerçekleştirilecek olup 01.05.2015 tarihinde yer teslimi yapılarak I. Etap (1. Fazı 42 ayda ve 2. Faz 16 ayda) en geç 58 ay içinde tamamlanmak üzere yatırım dönemi başlatılmıştır.

İstanbul Havalimanı Projesinin I. Etap I. Fazının 29 Ekim 2018 tarihinde açılış töreni gerçekleştirilmiş olmakla birlikte söz konusu etabın tam kapasite ile işletmeye geçiş tarihi 07.04.2019’dur. Tüm etaplar tamamlandığında;

➤ Yaklaşık 2 Milyon m² kapalı alanlı yıllık yolcu kapasitesi 150-200 milyon olan, yolcu köprüsü ve aralarındaki ulaşım raylı sistem bağlantısı ile sağlanacak olan terminal binaları,

➤ 6 adet pist, Paralel taksiyolları,

➤ Yaklaşık 6,5 milyon m² büyüklüğünde apron,

- VIP, kargo ve genel havacılık terminalleri, Devlet konukevi,
- Yeterli kapasiteye sahip açık ve kapalı otoparklar,
- Teknik blok ve kuleler, İtfaiye, garaj binaları, kuvvet santralleri, arıtma ve çöp toplama tesisleri gibi tüm havalimanı destek binaları,
- Hastane, otel, ibadethaneler, müze, konferans ve sergi salonları vb. sosyal tesisler, yapılacaktır.

5.3.3 YAPIM DÖNEMİ DEVAM EDEN (YİD) PROJELER

İstanbul Havalimanı işletime açılmış olmakla birlikte I. Etap 2. Faz inşaatları devam etmektedir.

5.3.4 KİRALA/İŞLET DEVRET (KİD) PROJELERİ

“Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair” 5335 sayılı Kanun; 27.4.2005 Tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve bu Kanunun 33. Maddesi kapsamında; Kuruluşumuzun işletiminde bulunan havaalanları ile işletme dönemlerinin sonundan itibaren Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde yaptırılarak işletimi özel sektöre verilen terminallerin ve/veya işletme hakkının verilmesi yöntemi ile ihale yoluyla özel hukuk tüzel kişilerine 49 yılı geçmemek üzere ihale edilmek suretiyle devri konusunda Kuruluşumuzu yetkilendirmiştir. Bu çerçevede;

ATATÜRK HAVALİMANI DIŞ VE İÇ HATLAR TERMİNAL BİNASI, KATLI OTO PARK İLE GENEL HAVACILIK TERMİNALI

Atatürk Havalimanında Yap-İşlet-Devret modeli ile TAV Yatırım, Yapım ve İşletme A.Ş. tarafından yapımı ve işletimi gerçekleştirilen Dış Hatlar Terminal Binası ve Katlı Otopark ile birlikte, İç Hatlar Terminal Binası ve Genel Havacılık Terminali, 5335 sayılı Kanunun 33. Maddesi kapsamında yapılan ihale çerçevesinde 03.07.2005 tarihi itibarıyla TAV İstanbul Terminal İşletmeciliği AŞ.’ye 15,5 yıl süre ile (KDV dahil) 3.000.740.000 \$ bedel karşılığında kiralanmak suretiyle işletme hakkı devredilmiştir. 45 Milyon yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminal Binası İstanbul Havalimanının 1. Etap 1. Fazının 07.04.2019 tarihinde tam kapasite ile faaliyete geçmesiyle birlikte ticari uçuşlara kapatılmış olup bu nedenle Atatürk Havalimanı Terminalleri ve Mütemmimlerine ait Kira Sözleşmesi bu tarihten geçerli olmak üzere sonlanmıştır.

5.3.5 İŞLETME SÜRESİ DEVAM EDEN (KİD) PROJELERİ

ANTALYA HAVALİMANI; I. VE II. ETAP DIŞ HATLAR TERMİNALLERİ, CIP BİNASI, İÇ HATLAR TERMİNALİ İLE BU TERMİNALLERE AİT MÜTEMMİMLERİ

21.04.2005 tarih 5335 sayılı Kanunun 33. Maddesi kapsamında “Antalya Havalimanı; I. ve II. Etap Dış Hatlar Terminaleri, CIP, İç Hatlar Terminali ile Mütemmimleri” kiralama ihalesi 12.04.2007 tarihinde yapılmış ve ihaleyi kazanan “Fraport IC İçtaş Antalya Havalimanı Terminal Yatırım ve İşletmeciliği A.Ş.” ile 22.05.2007 tarihinde Kira Sözleşmesi imzalanarak; (KDV dahil) 2.371.800.000 Euro bedel karşılığında kiralanmak suretiyle işletme hakkı devredilmiştir.

14.09.2007 tarihi itibarıyla I. Etap Dış Hatlar Terminali, İç Hatlar Terminali, CIP Binası ve Mütemmim tesisleri, kiracı şirkete devir- teslim edilerek 17 yıl 3 ay 17 gün süre ile kira dönemi başlatılmıştır. II. Etap Dış Hatlar Terminali ile bu Terminallere ait Mütemmimlerinin işletimi ise 23.09.2009 tarihinde başlamış olup, işletme süresi 15 yıl 3 ay 8 gündür. 35 Milyon yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminallerinin işletme süresi 31.12.2024 tarihinde sona erecektir.

Diğer taraftan; Antalya Havalimanı I. ve II. Dış Hatlar Terminaleri, CIP, İç Hatlar Terminali ve Mütemmimlerinin Şirket hisselerinin %49'unun TAV Havalimanları Holding AŞ'ne devrinin tamamlanarak Şirketin yeni unvanı 21.06.2018 tarihinden itibaren "FRAPORT TAV Antalya Terminal İşletmeciliği A.Ş." olarak tescil edilmiştir.

ZONGULDAK-ÇAYCUMA HAVALİMANI:

Zonguldak/Çaycuma Havalimanının İşletme Hakkının Kiralanması ihalesi, 15.09.2006 tarihinde gerçekleştirilmiş olup, ihaleyi “Zonguldak Özel Sivil Havacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.” kazanmıştır.

Kazanan şirket ile Kuruluşumuz arasında 04.10.2006 tarihinde Kira Sözleşmesi imzalanmıştır. Müteakiben; 01.11.2006 tarihinde de Havalimanının devir-teslim işlemi gerçekleştirilmiştir.

Kiracı Şirket, 25 yıllık kira bedeli karşılığında her işletme yılı için tesis kullanım bedeli olarak 32.291.-\$+KDV sabit ödemenin yanı sıra kiracının elde edeceği brüt satışlarının ciro paylaşım oranı olarak belirlenen %01.06'sını (binde bir nokta sıfır altısını) +KDV tutarını İdareye ödeyecektir.

Söz konusu Havalimanı 20.08.2007 tarihi itibarıyla hizmete verilmiş olup 500.000 yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminal Binasının işletim süresi 20.08.2032 tarihinde sona erecektir.

GAZİPAŞA/ALANYA HAVALİMANI:

Antalya Gazipaşa Havalimanının ihalesi 31.08.2007 tarihinde yapılmış ve kazanan firma TAV Gazipaşa Yatırım, Yapım ve İşletme A.Ş. ile 04.01.2008 tarihinde Kira Sözleşmesi imzalanmıştır. Müteakiben; 01.02.2008 tarihinde de Havalimanının devir teslim işlemi gerçekleştirilmiştir.

Anılan Havalimanı; 25 yıllığına 50.000.-\$+KDV tesis kullanım tutarının yanı sıra, her işletme yılı için dönem net karından %65 pay alınarak kiralanmıştır.

Kiracı Şirket tarafından Pist ve Apronun genişletilmesi ile Terminal Binasının Büyütülmesi ile ilgili olarak kamu kaynağı kullanılmadan bila bedel ilave yatırımlar gerçekleştirilmiştir. 1.500.000 yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminal Binası 13.07.2009 tarihinde hizmete verilmiş olup 13.07.2034 tarihinde işletme süresi sona erecektir.

Söz konusu Havalimanının isminin, Antalya Havalimanı ile karışıklığa sebep vermesi ve marka değeri de göz önünde bulundurularak, Yönetim Kurulumuzca “Gazipaşa-Alanya Havalimanı” olarak yeniden adlandırılmıştır. Bilahare Kiracı Şirket tarafından unvanları “TAV Gazipaşa Alanya Havalimanı İşletmeciliği A.Ş.” olarak değiştirilmiştir.

İZMİR ADNAN MENDERES HAVALİMANI MEVCUT DIŞ HATLAR TERMİNALİ, CIP, İÇ HATLAR TERMİNALİ VE MÜTEMMİMLERİ

İzmir Adnan Menderes Havalimanı Mevcut Dış Hatlar Terminali, CIP, İç Hatlar Terminali ve Mütemmimleri ihalesi 17.11.2011 tarihinde gerçekleştirilmiş olup, ihaleyi en yüksek kira bedeli olan KDV hariç 610.000.000.-(altıyüzonmilyon) EURO teklif eden TAV Havalimanları Holding A.Ş. kazanmıştır.

TAV Ege Terminal Yatırım Yapım ve İşletme A.Ş. ile İdareimiz arasında 16.12.2011 tarihinde Sözleşme imzalanmıştır. İdare tarafından oluşturulan Devir-Teslim Komisyonu marifetiyle 02.01.2012 tarihinde Şirket'e işletilmek üzere tesisin devri gerçekleştirilmiştir.

Sözleşme gereği bila bedel Şirket tarafından üstlenilen Yeni İç Hatlar Terminalinin Yapımı 1 Yıl 9 ay gibi kısa zamanda tamamlanarak 23.03.2014 tarihinde hizmete verilmiştir.

Diğer taraftan Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde TAV İzmir Terminal İşletmeciliği AŞ. tarafından inşa edilerek, işletilen Adnan Menderes Havalimanı Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi sona ermiş olup, işletme hakkı devri kapsamında 10.01.2015 tarihinde TAV Ege Terminal Yatırım Yapım ve İşletme AŞ.'

ye devir-teslimi gerçekleştirilmiştir. 30 Milyon yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminallerinin işletme süresi bitim tarihi 31.12.2032'dir.

1. AYDIN-ÇILDIR HAVALİMANI

Aydın-Çıldır Havalimanının mevcut sınırları dahilinde; sivil havacılığa yönelik sportif havacılık, havacılık eğitimi ve mevcut piste uygun uçaklarla operasyonlar düzenlenerek işletme hakkı devrine ilişkin ihalesi 09.04.2012 tarihinde gerçekleştirilmiş olup, her kira (işletme) yılı için, elde edilecek net dönem karının % 7 'sini teklif eden Türk Hava Yolları AO. ihaleyi kazanmıştır. Ayrıca, şirket tarafından kira tutarı dışında 20.000.- EURO tesis kullanım bedeli de her yıl İdareye ödenecektir.

Kira Sözleşmesi gereği ihaleyi kazanan Şirket tarafından kurulan yeni Şirket THY Aydın Çıldır Havalimanı İşletme A.Ş. ile Kuruluşumuz arasında 26.06.2012 tarihinde Kira Sözleşmesi imzalanmıştır. Söz konusu Şirket tarafından unvanları "Türk Hava Yolları Uçuş Eğitim ve Havalimanı İşletme A.Ş." olarak değiştirilmiştir.

Anılan Havalimanının 20.07.2012 tarihinde devir-teslimi gerçekleştirilmiş olup, İşletmeci Şirket tarafından 20 yıl işletildikten sonra 20.07.2032 tarihinde Kuruluşumuza devri gerçekleştirilecektir.

İşletmeci Şirket tarafından havalimanında pilotaj eğitimi verilmek amacıyla çeşitli yatırımlar da gerçekleştirilmektedir.

2. DALAMAN HAVALİMANI MEVCUT DIŞ HATLAR TERMİNALİ, İÇ HATLAR TERMİNALİ VE MÜTEMMİMLERİ:

Dalaman Havalimanı Mevcut Dış Hatlar Terminali ile Genel Müdürlükçe işletilmekte olan iç hatlar terminali ve mütemmimlerinin işletme hakkının devri ihalesi 07.03.2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ihalede, Kuruluşumuz lehine en yüksek imtiyaz bedelini; YDA İnşaat Sanayi ve Ticaret AŞ. KDV hariç 705.000.000-(yediyüzbeşmilyon) EURO ile vermiştir.

Sözleşme gereği yeni kurulan şirket YDA Havalimanı Yatırım ve İşletme A.Ş. ile Kuruluşumuz arasında 22.07.2014 tarihinde İmtiyaz Sözleşmesi imzalanmış bilahare 01.08.2014 tarihinde devir-teslimi gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde ATM Havalimanı Yapım ve İşletme A.Ş. tarafından inşa edilerek, işletilen Dalaman Havalimanı Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi sona ermiş olup, işletme hakkı devri kapsamında

28.04.2015 tarihinde YDA Havalimanı Yatırım ve İşletme AŞ'ne devir-teslimi gerçekleştirilmiştir.

İmtiyaz Sözleşmesi gereği bila bedel Şirket tarafından üstlenilen Yeni Dış Hatlar Terminalinin yapımı tamamlanarak 05.07.2018 tarihinde hizmete açılmıştır. Söz konusu terminalin kesin kabulü 10.06.2019 tarihinde onaylanmıştır. Eski dış hatlar terminalinin iç hatlar olarak tadil edilmesi işi ise 26.04.2019 tarihinde tamamlanarak 10.06.2019 tarihinde geçici kabulü onaylanmıştır. İşletmeci Şirket tarafından kesin kabul sonrası netleşen yatırım bedeli 180.188.413,36.-Euro olarak bildirilmiştir. İç ve Dış Hatlar Terminallerinin işletme süresi bitim tarihi 31.12.2040'dır.

3. MİLAS-BODRUM HAVALİMANI DIŞ HATLAR TERMİNALİ, CIP/GENEL HAVACILIK TERMİNALİ, İÇ HATLAR TERMİNALİ VE MÜTEMMİMLERİ:

Milas-Bodrum Havalimanı Mevcut Dış Hatlar Terminali ile Genel Müdürlükçe işletilmekte olan iç hatlar terminali ve mütemmimlerinin işletme hakkının devri ihalesi 21.03.2014 tarihinde açık arttırma olarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ihaleyi, TAV Havalimanları Holding AŞ. KDV hariç 717.000.000 (yediyüzonyedimilyon) EURO kira bedeliyle kazanmıştır.

Kazanan Şirket tarafından İmtiyaz Sözleşmesi gereği kurulan yeni Şirket “TAV Milas Bodrum Terminal İşletmeciliği A.Ş.” ile Kuruluşumuz arasında 11.07.2014 tarihinde İmtiyaz Sözleşmesi imzalanmış olup, 15.07.2014 tarihinde devir-teslimi gerçekleştirilmiştir.

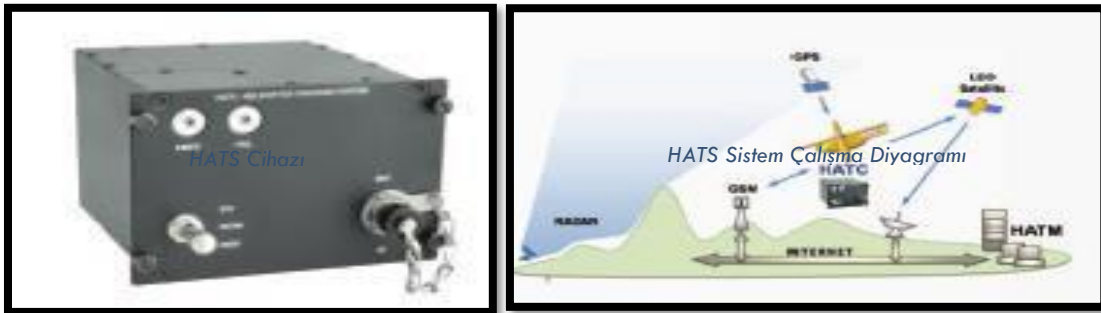
Diğer taraftan Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde “Mondial Milas-Bodrum Havalimanı Uluslararası Terminal İşletmeciliği ve Yatırım A.Ş.” tarafından inşa edilerek, işletilen Milas-Bodrum Havalimanı Dış Hatlar Terminal Binasının işletme süresi sona ermiş olup, işletme hakkı devri kapsamında 22.10.2015 tarihinde “TAV Milas Bodrum Terminal İşletmeciliği AŞ.” ye devir-teslimi gerçekleştirilmiştir. 7.600.000 yolcu/yıl kapasiteli İç ve Dış Hatlar Terminallerinin işletme süresi bitim tarihi 31.12.2035’dir.

5.4. AR-GE PROJELERİ

5.4.1 TAMAMLANAN AR-GE PROJELERİ

1. Hava Aracı Takip Sistemi Ar-Ge Projesi (HATS)

Proje Tanımı: Mevcut radar sistemleri ile alçak irtifadaki trafikler özellikle dağlık alanlarda takip edilememektedir. Söz konusu hava araçlarının sürekli takibi havacılık emniyeti açısından gereklidir. Diğer taraftan, GSM kaplamasının da özellikle kırsal alanlarda yeterli olmadığı düşünülerek alçak irtifada VFR uçuş yapan helikopter gibi hava taşıtlarının hem GSM hem de uydu sistemleri ile kesintisiz takibinin sağlanması amaçlanarak gerçekleştirilmiştir.

2. ATC Kontrol ve Radar Kontrol Simülasyon Ar-Ge Projesi (atcTRsim-1)

Proje Tanımı: Milli imkânlarla geliştirilerek, Meydan/Yaklaşma ve Yol Kontrol başta olmak üzere her düzeyde Hava Trafik Kontrol eğitimleri verilebilecek bir Hava Trafik Kontrol Simülasyon yazılımının hazırlanması amaçlanmıştır.

Anılan yazılımın geliştirilmesi ile Kuruluşumuza ait, Ülkemiz adına tüm dünyaya pazarlanabilecek olan ve yazılıma ait kaynak kodlarına sahip olunması ile dışa bağımlılığın ortadan kaldırılabilceği bir eğitim aracı elde edilmiştir.

3.Hava Trafik Kontrolörü Seçme Yazılımı Ar-Ge Projesi (KONSEY-1)

Proje Tanımı: Hava Trafik Kontrolörü Seçme Yazılımı ile uluslararası standart kurallar ve ulusal gereklilikler çerçevesinde düzenlenen SHY 65-01 (Hava Trafik Kontrol Hizmetleri Personeli Lisans ve Derecelendirme Yönetmeliği) bilgisayar destekli seçme sınavında; Hava Trafik Kontrolörlerinde bulunması gerekli olan yeteneklerin (refleks, üç boyutlu düşünme, hızlı karar verebilme, görsel ve işitsel hafıza, dikkat, çapraz kontrol, muhakeme vb.) elektronik ortamda güvenli bir şekilde test edildiği bir yazılım geliştirilmiştir.

4.Kuş Radarı Ar-Ge Projesi (KUŞRAD – MGR)

Proje Tanımı: Proje kapsamında, DHMİ'ye bağlı olan havaalanlarına ait kritik sahalarda, kuş-uçak çarpışmalarını önleme maksadıyla yerli bir Kuş Radarı Sistemi ve hava trafik kontrol radar (PSR) sistemlerinin gereksinimlerine göre Milli Gözetim Radarı (MGR) tasarlanmıştır. Milli Gözetim Radarı (MGR) ve Kuş Radarı olmak üzere iki adet sistem geliştirilmiştir.

5.ATC Meydan Kontrol ve Yaklaşma/Yol Kontrol Radar Simülatörü Ar-Ge Projesi (atcTRsim-2)

Proje Tanımı: 2010-2013 yılları arasında geliştirilen projenin 2. safhası olan çalışmada, 1. safhada geliştirilen yazılımın, gerekli donanımları temin edilerek Esenboğa Havalimanı Simülatör ve Eğitim Tesislerine kurulumu işidir.

Havalimanımıza başarı ile kurulmuştur. Temel ve ileri düzey ATC eğitimlerinde kullanılmaktadır.

6.Uzaktan Eğitim ve Bilgi Paylaşım Portalı Ar-Ge Projesi (KONSEY-2)

Proje Tanımı: 2010-2012 yılları arasında gerçekleştirilen Hava Trafik Kontrolörü Seçme Yazılımı Ar-Ge projesinin 2. safhasını oluşturacak olan proje ile KONSEY Ar-Ge Projesinde geliştirilmiş olan ve Hava Trafik Kontrolörlerimizin yıllık derece yenileme sınavlarında kullanılmaya başlanılan yazılımın, AIM ve Havacılık Elektroniği Personelinin (ATSEP) de ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde eklenecek modüller vasıtası ile daha da geliştirilerek tüm ihtiyaçlara cevap verecek hale getirilmesi amaçlanmıştır.

7.KUŞRAD Kurulumu Ar-Ge Projesi

Proje Tanımı: Kuş Radarı Ar-Ge projesiyle tamamlanmış sistemlerin İstanbul ATATÜRK Havalimanına kurulması amaçlanmıştır. 2016 yılsonu itibariyle sistem İstanbul ATATÜRK havalimanımız 17 sağ ve 23 pist başına kurulmuş olup, faal durumdadır.

8.SSR Sinyal İşleme Birimi Ar-Ge Projesi

Proje Tanımı: Hava araçlarında bulunan 1090 MHz frekanslı transponder cihazı ile iş birliğine dayanan yapıda SSR ve ADS-B işaretlerin işlenmesi kabiliyetinin milli olarak geliştirilmesi ve standart ASTERIX CAT048 veri formatının üretilmesi amaçlanmaktadır.

Mevcut Radarların Yenilenmesi ve İlave İhtiyaçların Temini Projesi kapsamında temin edilen Mode-S radar istasyonlarının kabulüyle birlikte, 20 yıla yakın bir süredir kullanılan eski tip SSR (Secondary Surveillance Radar)'lerin birçoğu devreden alınmıştır. Ankara Esenboğa Havalimanı yakınlarında bulunan Başpınar SSR istasyonunun alternatifi olarak daha yüksek rakıma sahip Mira Haberleşme istasyonuna yeni bir Mode-S radar temin edilmiştir. Mira Mode-S SSR'nin halen operasyonel olarak kullanılan interim sistemlerine entegrasyonundan sonra Başpınar SSR'nin fiilen devreden alınarak Ar-Ge platformu olarak kullanılması uygun bulunmuştur.

Tamamlanan projede SSR Sinyal işleme katı geliştirilmiştir. Ayrıca proje kapsamında üretilen 11 adet ADS-B alıcı cihazı geliştirilmiş olup, söz konusu cihazların 11 ayrı havalimanımıza kurulumu tamamlanmıştır.

9.Özgün CWP (Kontrolör Çalışma Pozisyonu Arayüz Yazılımı) Ar-Ge Projesi

Proje Tanımı: Proje kapsamında 4 adet alt ürün geliştirilmektedir. Bunlar;

1. Çare
2. Çare Analiz
3. EFS (Electronic Flight Strip)
4. CMS (Control and Monitoring System) sistemleridir.

Proje kapsamında EFS sistemi Esenboğa Havalimanında kurulmuş; Gaziantep ve Adana Havalimanlarında kurulacaktır. Ayrıca proje kapsamında geliştirilen Çare yazılımı ihtiyaç duyulan meydanlara kurulmuştur. Radar verilerinin kayıt ve geri oynatım özelliklerini içeren Çare Analiz yazılımı 10 (on adet) Radar Bilgi İşlem Merkezine kurulmuştur.

Yazılım geliştirme safhası tamamlanan projede belirtilen havalimanları için kurulum çalışmaları yapılmıştır.40'tan fazla havalimanına Çare yazılımının kurulumu tamamlanmıştır.

10.FODRAD Ar-Ge Projesi

Proje Tanımı: PAT (Pist-Apron-Taksi Yolu) sahalarında uçuş emniyet seviyesini üst düzeye taşımak amacı ile milimetre dalga radar ve optik sensörler ile desteklenen milli bir FOD tespit sisteminin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Projenin tasarım ve sistem geliştirme aşamaları tamamlanmış olup, sistemin Antalya Havalimanı'na kurulumu ve kabulü 2018 yılı sonunda tamamlanmıştır.

11.atcTRsim İstanbul Atatürk Havalimanı Kurulum Projesi

Proje Tanımı: Hâlihazırda Esenboğa Havalimanında kurulumu tamamlanmış olan atcTRsim Simülatör sisteminin bir benzerinin İstanbul Atatürk Havalimanında Teknik Blok içerisinde kurulması amaçlanmıştır.

Kurulum çalışmaları, 2018 yılında tamamlanmış olup, sistem aktif bir şekilde kullanılmaktadır. İstanbul Havalimanı taşınma aşamasında ihtiyaç duyulan ileri düzey ATC eğitim ve simülasyonlarında kullanılarak önemli bir görevi yerine getirmiştir.

12.TAMAM (Türkiye ATM Muhabere Altyapısının Modernizasyonu) Ar-Ge Projesi

Proje Tanımı: Hava Trafik Yönetim Sistemlerinin en önemli unsuru olan haberleşme sistem performansının bilimsel metotlar ile analiz edilmesi ve Özgün CWP Ar-Ge Projesinde geliştirilmekte olan EFS (Electronic Flight Strip) ve ÇARE-SDD ürünlerine diğer sistemler ile haberleşmelerine imkân sağlayacak özelliklerin kazandırılması amaçlanmıştır.

2018 yıl sonunda tamamlanmıştır. İlerleyen yıllarda geliştirilmesi planlanan ATC sistemleri için temel olarak düşünülen projede önemli kazanımlar elde edilmiştir.

5.4.2 DEVAM EDEN ATM AR-GE PROJELERİ

1. MGR/Mode-S Ar-Ge Projesi (Gaziantep Havalimanına Kurulum)

Proje Tanımı: Söz konusu proje ile milli imkânlarla geliştirilen MGR'nin havalimanlarımızdaki ihtiyacı karşılaması amacıyla Gaziantep Havalimanına kurulması sağlanacak olup aynı zamanda SSR ve Mode-S kabiliyeti de bu proje ile MGR'ye eklenmiş olacaktır.

Dünyada sivil havacılık alanında PSR (Primary Surveillance Radar) sistemleri genellikle "cooperative" (işbirliğine dayanan) bir gözetim (surveillance) tekniği olan MODE-S sorgulayıcı (interrogator) ile birlikte kullanılmaktadır. Bu nedenle milli bir MODE-S sorgulayıcının geliştirilmesi hedeflenmiştir.

SSR ve Mode-S Ar-Ge çalışmaları ile SSR/Mode-S kabiliyetindeki MGR'nin Gaziantep Havalimanına kurulum çalışmaları devam etmektedir.2020 yılı içerisinde projenin SSR kısmı için saha kabul testlerinin yapılması planlanmıştır.

5.5. PLANLANAN PROJELER

1. Milli WMLAT (Wide Area Multilateration) Ar-Ge Projesi

Proje Tanımı: Hava araçlarının gözetimi (surveillance) için kullanılan yeni nesil bir teknik olan MLAT (Multilateration) sisteminin; milli imkânlar dâhilinde fikri ve mülki hakları Kuruluşumuza ait olacak şekilde geliştirilmesi ve uygulanması projesidir.

Projenin Mevcut Durumu: Projenin komisyon oluşturma aşaması ve şartname hazırlık çalışmaları devam etmektedir. 2020 yılı içerisinde proje sözleşmesinin imzalanması hedeflenmektedir.

2. Milli ATC (Air Traffic Control) Merkezi 1.Safha Ar-Ge projesi

Proje Tanımı: Hava Trafik Yönetiminde kullanılan FDPS (Uçuş Bilgi İşleme Sistemi), Safety Nets (Emniyet Ağları), HMI (Kullanıcı Arayüzü) yazılımlarının milli olarak geliştirilip, yeni kurulacak bir yaklaşma merkezinde kullanılması projesidir. Kuruluşumuzun, uluslararası pazarda hava trafik yönetimi alanında rekabetçi bir güce kavuşması için kritik öneme sahiptir.

Projenin Mevcut Durumu: Projenin komisyon oluşturma aşaması ve şartname hazırlık çalışmaları devam etmektedir. 2020 yılı içerisinde proje sözleşmesinin imzalanması hedeflenmektedir.